

کمیسیون اقتصاد کلان

به نام یگانه هستی

جویش و پویشی بر چرائی توسعه کره جنوبی و نتایج آن:
ماحصل تدبیر است یا تقدیر؟
آموزه های ما و چارسوی بسته توسعه ایران

گزارش شماره ۲

استراتژی توسعه و رشد صنعتی صنایع مهم در کره

نوشته: Seung-Hun Chun (Ph.D)

رئیس انسٹیتو راهبرد توسعه کره جنوبی (KDS)

19.04.2010

ترجمه: کمیسیون اقتصاد کلان
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

آذر ماه ۱۳۹۱

کمیسیون اقتصاد کلان

فهرست مطالب

۱- مروری بر توسعه اقتصادی کره	صفحه ۱۴	آغاز سخن
۲- استراتژی توسعه صنایع و بنگاههای کوچک و متوسط (SME) کره	صفحه ۱۹	
۳- رشد صنایع بزرگ	صفحه ۳۰	
۴- دلالت های سیاستی	صفحه ۴۳	

آغاز سخن:

" چرا برخی کشورها فرآگرد توسعه را **سریعتر** از کشورهای دیگر آغاز کردند؟ چه عاملی باعث شده حتی امروزه نیز برخی کشورها نتوانند در فرآگرد رشد اقتصادی مدرن، شرکت جویند؟ آیا عواملی که **مانع** از تحقق توسعه در برخی کشورها شده‌اند، **حاصل شرایط درونی این کشورها** است؟ یا توسعه‌نیافتگی برخی کشورها پی‌آمد **اعمال نفوذ نیروهای خارجی** است؟ آیا موانع رشد در تمام کشورها یکسان است یا شرایط خاص وجود دارد که در یک کشور مانع از تحقق رشد اقتصادی می‌شود، ولی در کشورهای دیگر (به علت تفاوت زمینه‌های فرهنگی و جغرافیایی) **تأثیر منفی اندکی** بر رشد اقتصادی می‌گذارد؟ " (۱)

سئوالاتی در سیاق فوق یقیناً دائمًا ذهن اندیشه‌گران دلسوز موانع توسعه‌نیافتگی، درجهان و درکشورمان را به خود مشغول داشته و خواهد داشت.

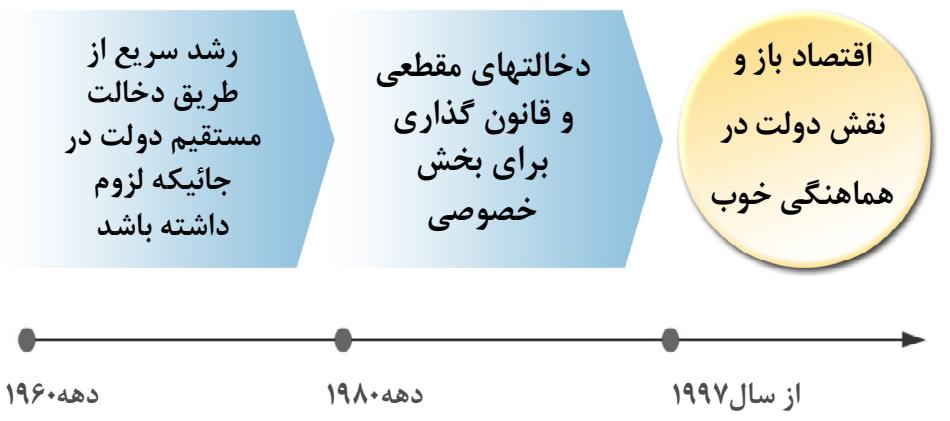
در فرآگرد توسعه نمی‌توان **نسخه یکسانی** را برای همه کشورها تهیه نمود. از سوی دیگر اتخاذ تصمیم برای تصمیم‌گیران هر کشور، برای انتخاب مسیر و خط فکری نیل به توسعه، در میان **مناقشه پایان ناپذیر** نظریه‌های متعدد اقتصادی، امری بسیار مشکل می‌باشد. این مشکل زمانی نمود بیشتری به خود می‌گیرد که جامعه هرکشور با **عدم کفایت دانش** کاربردی، تخصص، سطح و گسترش آموزش و در نقطه آخر با احساس کمبود سرمایه روبرو باشد.

آگاهی و استفاده از تجارب سایر کشورها، می‌تواند تصویر مناسب تری از موانع کشورمان در امر توسعه را، فراروی ما قرار دهد . کمیسیون اقتصاد کلان اتاق ایران در همین راستا ، مستنداتی را در قالب ارائه مطالب در جلسات هیئت نمایندگان در تاریخهای ۱۳۹۱/۲/۳۱ و ۱۳۹۱/۷/۳۰ تقدیم فعالین اقتصادی کشور نمود . درخصوص موارد مصدقی نیز ، گزارش **شماره ۱** را درخصوص تجربه و دانش کاربردی کشور کره ارائه نمود.

نمونه کره جنوبی ، مصدقی بارز از رویه ای است که نشان از **ورود مقدرانه و متهرانه دولت** ، مبتنی بر راهبرد منسجم و مستحکم توسعه که همراه با **تعامل خردمندانه** و تصمیم سازی مشترک با **نخبگان جامعه** کره جنوبی، دارد. در تدوین و اجراء برنامه توسعه شان ، وفاداری به اصل بازار آزاد و در دست نگهداشتن **کلید توسعه** در اختیار دولت ، به عنوان حافظ منافع **آحاد جامعه** ، از خصوصیات **ممتد تجارت** این کشور بوده است .

نظام حاکمیت کره بطور مشترک با تصمیم سازی نخبگان در نهاد تاسیس شده ، **داهیانه** در مراحل مختلف توسعه **ورود** نموده و **نقش پدرانه** خود را اعمال می نمودند و **پس از** تعالی و تکامل مراحل پیشرفت، در هر مقطع و به تدریج نقش های متفاوت به خود گرفته و با واگذاری مسئولیت های اجرائی به فعالین **تولیدی** - اقتصادی خصوصی واقعی ، با **حفظ نظارت** نقش تاریخی خود را به سرانجام رسانده و می رسانند.

* تحول دخالت دولت در توسعه اقتصادی کره جنوبی

نمای بر جسته دیگر آنها **ورود و حضور** حاکمیت ، در جایی که **مصالح** ملی و عالی اقتصاد کشور **ایجاب می نمود**، برای حراست از دستاوردها و منافع تمام جامعه بود. حفظ و حراست از حقوق مالکیت ، بر اساس خرد و تعقل ، در **بافت منافع** عامه جامعه توسط دولت معنی پیدا می کرد . نمونه ای از این نوع تفکر خردمندانه ، که خود گویای تصویر روشی روشی از این نوع عملکرد است ، ذکر می گردد .

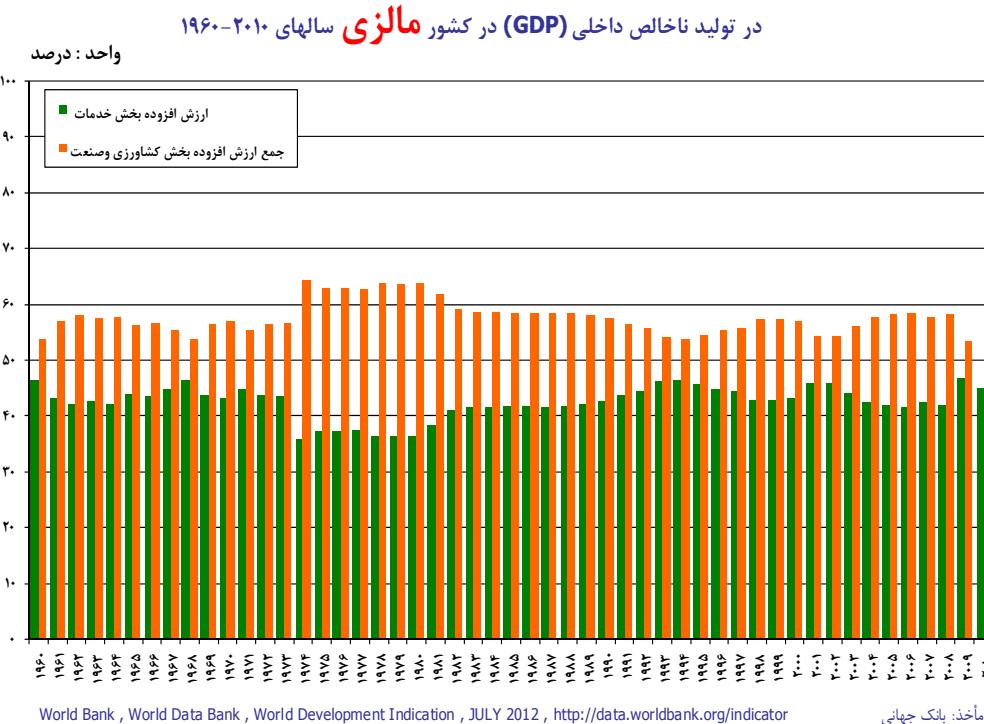

"پس از رشد بی سابقه سرمایه گذاری در اواخر دهه ۱۹۷۰ که منجر به افزایش موقت ظرفیت در بعضی از صنایع عمده گردید، دولت کره خود را درگیر برنامه های سازماندهی مجدد صنایع سنگین و شیمیایی نمود (برای اطلاعات بیشتر رجوع شود به چانگ، ۱۹۸۷). چهار شرکت موجود در صنعت تجهیزات تولید برق، با صنایع سنگین و شرکت ساختمانی کره (KHIC) ادغام شدند که بعدها، با استدلال نیاز به حمایت دولت جهت سود دهی KHIC و بدلیل کلان بودن این بخش و خارج بودن از عهده بخش خصوصی، ملی اعلام شدند. در صنعت ساخت خودروهای سواری، یکی از سه شرکت تولید کننده خودرو (Kia) مجبور به خروج و محدود به تولید کامیون و اتوبوس گردید، با این وعده که هنگامیکه شرایط تقاضا مهیا گردد مجدداً به عرصه تولید خودروهای سواری رجوع نماید (این امر در عمل محقق گردید).

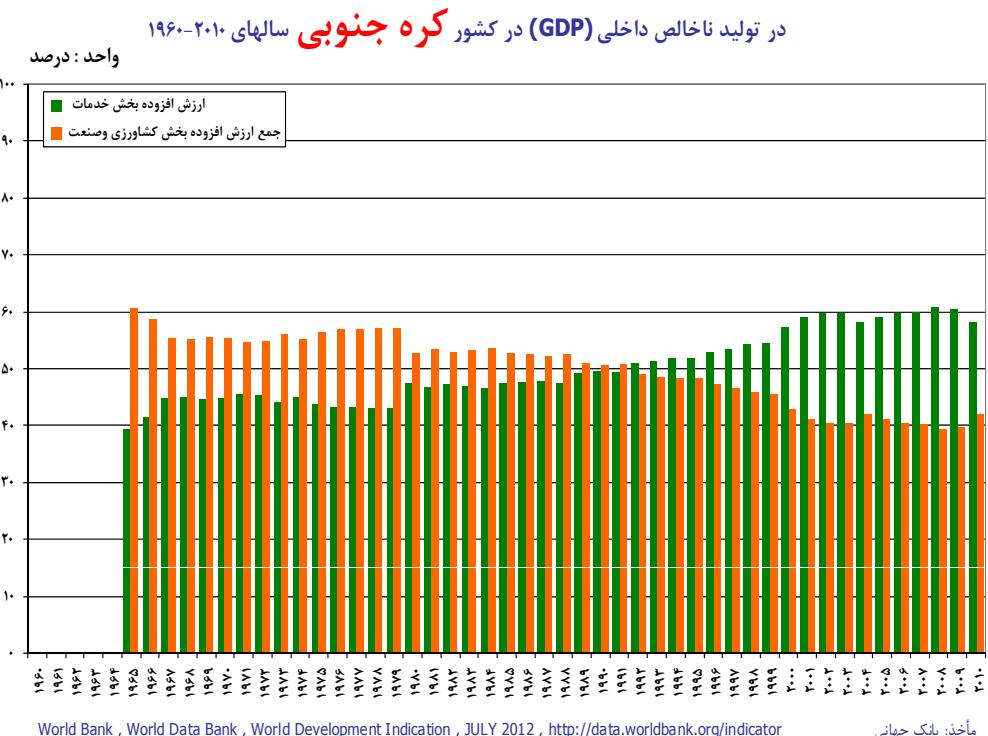
یکی از سه شرکت در صنعت ناوگان موتورهای دیزلی (Daewoo) وادر به خروج و دو شرکت دیگر مجبور به تقسیم بازار به دو بخش و تخصص گرایی شدند (هیوندا موتورهای با بیش از ۶۰۰۰ اسب بخار و سانگیونگ با موتورهای با توان زیر ۴۰۰۰ اسب بخار). در صنعت ماشین آلات برقی سنگین، که هشت شرکت حضور داشتند، سه شرکت Hyosung (Hyosung, Ssangyong, Kolon) تحت نام یک شرکت به نام (Hyosung) ادغام شدند و تنها مجوز تولید محصولات بسیار تخصصی و گران قیمت به او داده شد. از شرکت تابعه هیوندا خواسته شد تا تنها برای شرکتهای گروه خود تولید نماید. چهار شرکت کوچکتر مجبور به تولید تنها محصولات غیر تخصصی تر و ارزان قیمت تر شدند. هر یک از چهار شرکت در صنعت سیستم های سوئیچینگ الکترونیکی (Samsung, Goldstar, OPC, Daewoo) وادر به تخصص گرایی در محصولات مختلف گردیدند. دو شرکت فعال در زمینه صنعت ذوب مس با مجبور نمودن یک شرکت به خرید سهام دیگری ادغام گردید که از طریق مشارکت سهام بانک توسعه کره و معوق نمودن بازپرداخت وام های بانکی مورد حمایت قرار گرفت. "(۲)

تمرکز اصلی کشور کره بر مبنای **تولید** قرار گرفت. نمودار روند شاخص مهم ارزش افزوده بخش‌های واقعی (کشاورزی به علاوه صنعت) و بخش خدمات از تولید ناخالص داخلی (GDP) در کشورهای منتخب، خود نشان دهنده نحوه تفکر توسعه‌ای آنها می‌باشد.

تحول تغییرات ارزش افزوده بخش واقعی (کشاورزی + صنعت) در برابر بخش خدمات

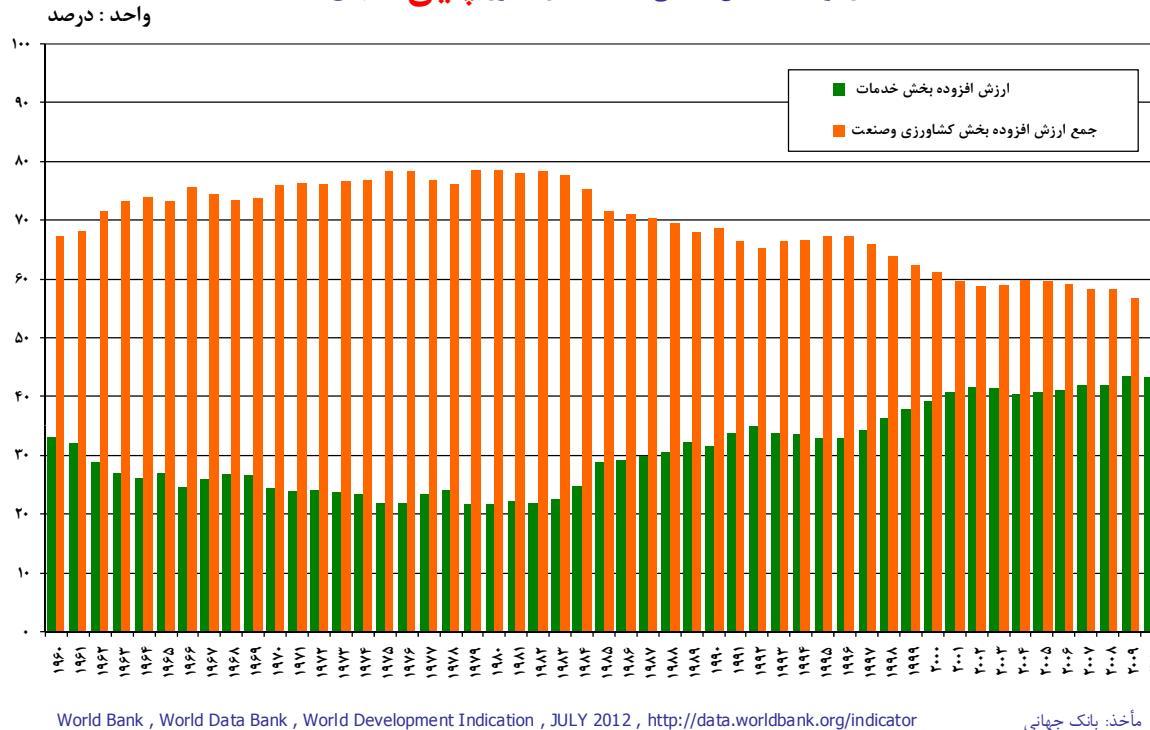

تحول تغییرات ارزش افزوده بخش واقعی (کشاورزی + صنعت) در برابر بخش خدمات

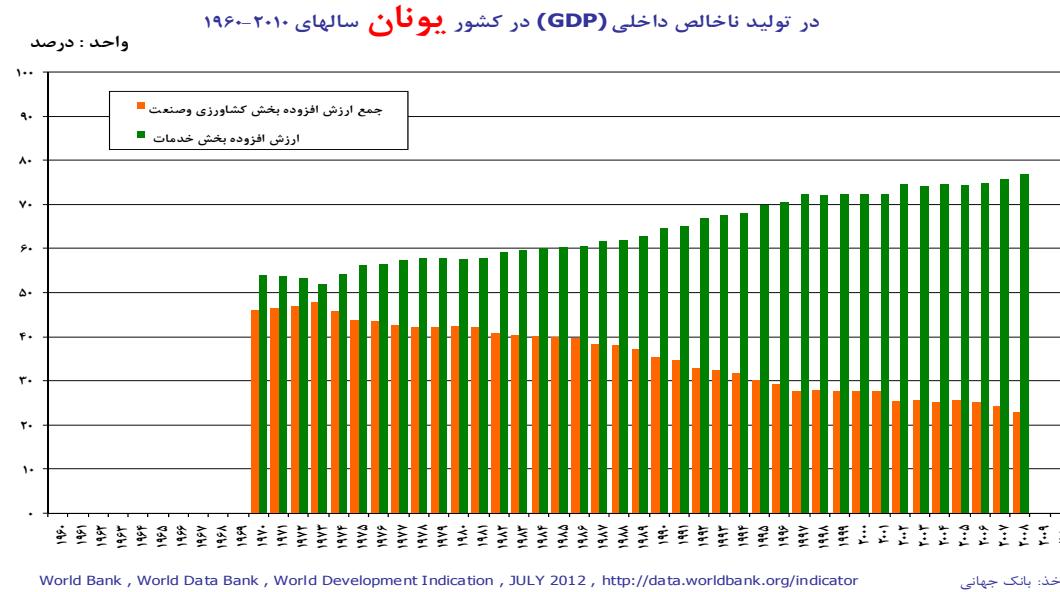
تحویل تغییرات ارزش افزوده بخش واقعی (کشاورزی + صنعت) در برابر بخش خدمات

در تولید ناخالص داخلی (GDP) در کشور چین سالهای ۱۹۶۰-۲۰۱۰

ازاینرو در شرایط حاضر و علیرغم تحت تأثیر قرار گرفتن کشورهای منتخب شرق آسیا از بحران مالی جهانی ، به دلیل ساخت متعادل بین بخش‌های اقتصادی ، قابلیت بهتر مدیریت اثرات سوء را دارا می باشند . در حالیکه کشوری همچون یونان ، به دلیل ساختار غیر متعادل بخش های اقتصادی و غیر مولد بودن نسبی بخش خدمات آن کشور ، تأثیر مهم و فلجه کننده ای را از تبعات بحران مالی جهانی برخود مشاهده می کند .

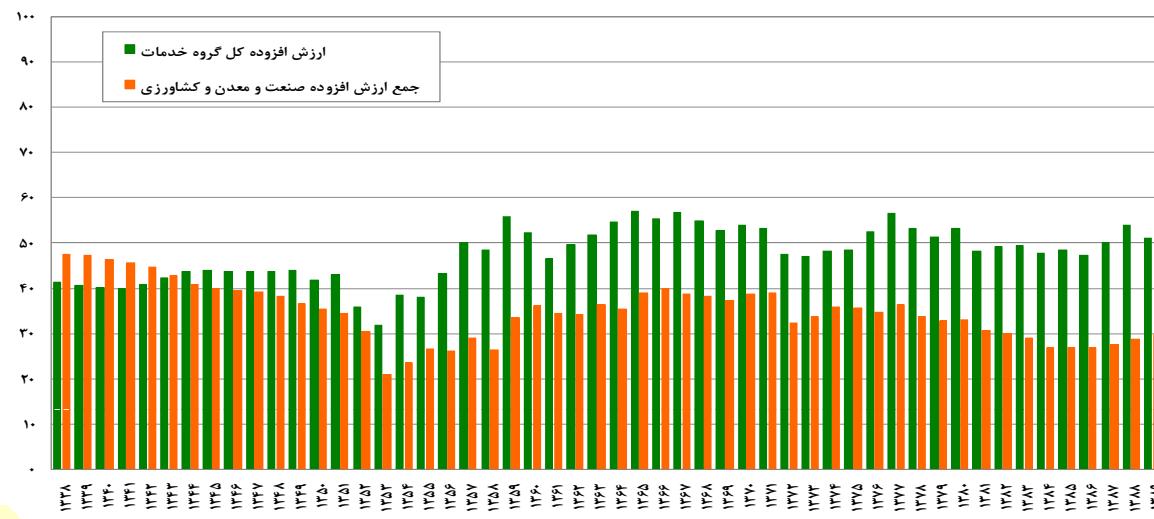
تحول تغییرات ارزش افزوده بخش واقعی (کشاورزی + صنعت) در برابر بخش خدمات

در خصوص ایران نیز متأسفانه شاهد عدم تعادل قابل توجه سهم ارزش افزوده بخش‌های واقعی (کشاورزی + صنعت و بدون نفت) در مقابل بخش خدمات از تولید ناخالص داخلی می باشیم .

تحول تغییرات ارزش افزوده بخش واقعی (کشاورزی + صنعت + معدن) در برابر بخش خدمات

در تولید ناخالص داخلی (GDP) **ایران** به قیمت‌های جاری طی سالهای ۱۳۳۸-۱۳۸۹ واحد : درصد

منابع: بانک مرکزی ج.ا. ایران، اداره بررسیها و سیاستهای اقتصادی، بانک اطلاعات سربیهای زمانی اقتصادی، آمار حسابهای ملی، سالهای ۱۳۳۸-۱۳۸۹

البته در اینجا نباید خلط مبحث در خصوص نقش بخش خدمات صورت پذیرد . توسعه بدون حضور بخش خدمات به هیچوجه قابل تصور نیست . کما اینکه سهم اصلی این بخش در اقتصادهای شرق آسیا کاملاً موثر و مهم است ، چون مولود بخش‌های واقعی میباشند. اما برای کشورمان" باید دید اول **تولید داخل شکل گرفته** و بعد بازرگانی به وجود آمده، یا اینکه از محل رشد واردات ، بازرگانی به وجود آمده ! اگر بازرگانی **فقط مولود واردات** باشد ، بدانید که روند اقتصاد با مشکل رویرو آست"^(۳) و با ملاحظه نسبت ارزش صادرات غیر نفتی واقعی به تولید ناخالص داخلی (GDP) و واردات به تولید ناخالص داخلی ، به نتایج دلگرم کننده ای نمی توان امیدوار گردید . در امتداد گزارش **شماره ۱** ، کمیسیون اقتصاد کلان این گزارش را که توسط رئیس انتیتو راهبرد توسعه کره ، به زبانی ساده و عموماً براساس اسلامیدهای محتوی تصاویرگویا تهیه گردیده و ذکر نکاتی مهم در لابلای گفتارها ، با برداشت مفید بودن محتوی و جهت دهی آنها تحت عنوان **گزارش شماره ۲** ، تصمیم به انتشار گرفته است .

کمیسیون اقتصاد کلان وظیفه خود می داند از همکاران تهیه کننده این مجموعه ، سرکار خانم اکرم زین الیان و آقای محمد هاشم صفار کارشناسان ارشد اقتصادی ، آقای دکتر جعفر خیرخواهان به جهت بازبینی ترجمه ها ، سرکار خانم ها شیلا شبستریان ، مرجان بهرامی و لیلا مرتضوی و آقای بهزاد عباسی و آقای حسین خسروجردی که در زمینه بازخوانی ، تهیه ، ترسیم و طراحی صفحات تلاش نمودند و همچنین سرکار خانم نصیبه خیری کارشناس اقتصاد و دبیر کمیسیون ، تشکر و قدردانی نماید . از مطالعه کنندگان و اصحاب فضل ، صمیمانه استدعا می نماید که در راستای تعالی و ارتقاء کمیسیون ، اگر انتقاد و اصلاحی را لازم می دانند از تذکرو ارشاد دریغ نفرمایید.

- و گفتار آخر

هیچ مدینه فاضله‌ای را از منظر اقتصادی، نمی‌توان در جهان یافت که بتواند الگوی مطلق کشورها قرار گیرد. انسان باید همیشه از تجرب دیگران هم استفاده کند. "ما باید از تجربه های دنیا-چه دنیای غرب، چه دنیای شرق؛ ملت‌های گوناگون-**حتماً استفاده کنیم** برای **کیفیت** بخشیدن به الگوی خودمان. **نیاز ما به تحول، از اینجا است**".^۴ ذکر نمونه و مصدق کره جنوبی و سایر کشورهای شرق آسیا نیز، به معنی کعبه آمال بودن آنها نمی‌تواند و نباید تلقی گردد. آن جوامع نیز دارای مشکلات مخصوص به خود خواهند بود، لیکن سطح مشکلات متفاوت از کشورهای توسعه نیافته می‌باشد. با اتکاء به **تولید خردمندانه** و ساخت اجتماعی مبتنی بر آن **قادر به کاهش سطح شدید فقر** (تصویری گویا را در صفحه ۱۴ میتوانید مشاهده کنید)، که عامل مهم عقب ماندگی است شد (به نمودار مندرج در صفحه ۹ گزارش **شماره ۱** مراجعه نمایید). از تجرب درخشنان این کشور، تعمیق آموزش برای فائق آمدن بر عقب ماندگی و فقر بود. روش خردورزانه آنان نشان از **شناخت** صحیح آنها می‌باشد که **آموزش برای توسعه** می‌باشد هدف گذاری گردد و نه **آموزش برای آموزش**. نکته ذکر شده در صفحه ۲۸ که نظارت را از وزارت آموزش به **وزارت صنعت** منتقل نمودند خود گویای این **شناخت** می‌باشد.

محتوای کتب منتشره درخصوص توسعه و پیشرفت کره و گزارش **شماره ۱** و این گزارش حاکی از هماهنگی مبتنی بر شناخت ارزشمند همه دستگاههای حاکمیتی این کشور می‌باشد. "آنچا که **شناخت** در میان باشد، **اندیشه‌ها** هماهنگ اند".^۵ با همین شناختها و **استحکام و پایداری بر تعهدات بوده است** که آن کشور قادر گردیده با عفریت جهنمی فقر، مبارزه و به توفیق نسبی در موفقیت رهنمون گردد. این رویه عمل را نیز خداوند سبحان در قرآن مجید انتظار داده اند.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ (۲)
كَبُرَ مَقْتَنًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ (۳)

(سوره صف، آیه ۲ الی ۳)

هان ای کسانی که ایمان آورده اید چرا چیزهایی که خود عمل نمی کنید به مردم می گویید (۲)
 خشم بزرگی نزد خدامنتظر شما است اگر بگویید آنچه را که عمل نمی کنید (۳)^۶

^۴- مقام معظم رهبری ۱۳۹۰/۰۲/۱۴

^۵- زرتشت - گات‌ها، مجله چیستا، سال دوم، شماره ۹، اردیبهشت ۱۳۶۲

^۶- تفسیر المیزان (۲۰ جلدی)، علامه سید محمد حسین طباطبائی، دفتر انتشارات اسلامی جامع مدرسین حوزه علمیه قم، جلد ۱۹، شابک ۶-۶۱۹-۹۶۴-۴۷۰-۹۷۶، چاپ سی ام، پائیز ۱۳۸۹، صفحه ۴۱۸

کاهش فقر پیش زمینه حیاتی تامین عدالت اجتماعی صرفاً با گویش های تکراری آمالها ، رویاها و خواستهای پایان ناپذیر آرمانی حاصل نمی شود. تجربه کره ، با اتکاء **هوشمندانه** بر **تعامل حاکمیت و نخبگان** در تصمیم سازی ها و برخلاف آنچه برخی برای کم اثر نشان دادن تلاشهای طاقت فرسای آن ملت بکار می گیرند، مبنی براینکه **تبعیت** تام و تمام از غرب داشته ، که وجهی از وجود ابطالی آنرا در صفحه ۳۲ و ۳۳ این گزارش درخصوص ایجاد واحد تولید فولاد مشاهده میفرمایید ، نشان از **پختگی** و دخالت دادن نخبگان برای **پرهیز از تبعیت کورکورانه** و نحوه عمل ، ضمن تعامل سازنده با جهان ، در برابر خواستهای یکسویه کشورهای **پیشرفته** می باشد. نحوه عملی که حاصل از شناخت نسبتاً کامل از موانع و سپس **تجمیع عمیق خرد** دانش ها و فهم کامل از وضعیت بوده و میتواند جامعه را به سمت **عدالت اجتماعی** رهنمایی نماید. حضرت علی (علیه السلام) نیز میفرمایند:

"**و عدالت** بر چهار شعبه است . **فهم کامل** و همه جانبه ، **دانش عمیق** ، **داوری نیکو**، و **بردباری** ریشه دار. "(۷)

و با اندکی تعمق در رویه ای که کشور کره اتخاذ نمود ، کاربرد عملی هر **چهار** عامل را میتوان مشاهده نمود. امید است که با در پیش گرفتن چهار نکته حیاتی فوق و با اتخاذ رویه ای مبتنی بر عقلانیت ، بتوان بر مشکلات کشور عزیzman فائق آمد. **چنین باد.**

به امید سر بلندی روز افزون ایران
کمیسیون اقتصاد کلان
اتفاق بازرگانی، صنایع ، معادن و کشاورزی ایران

کمیسیون اقتصاد کلان

استراتژی توسعه و رشد صنعتی صنایع مهم در کره

نوشته: **Seung-Hun Chun (Ph.D)**

رئیس انسستیتو راهبرد توسعه کره جنوبی (KDS)

Korea Institute for Development strategy

19.04.2010

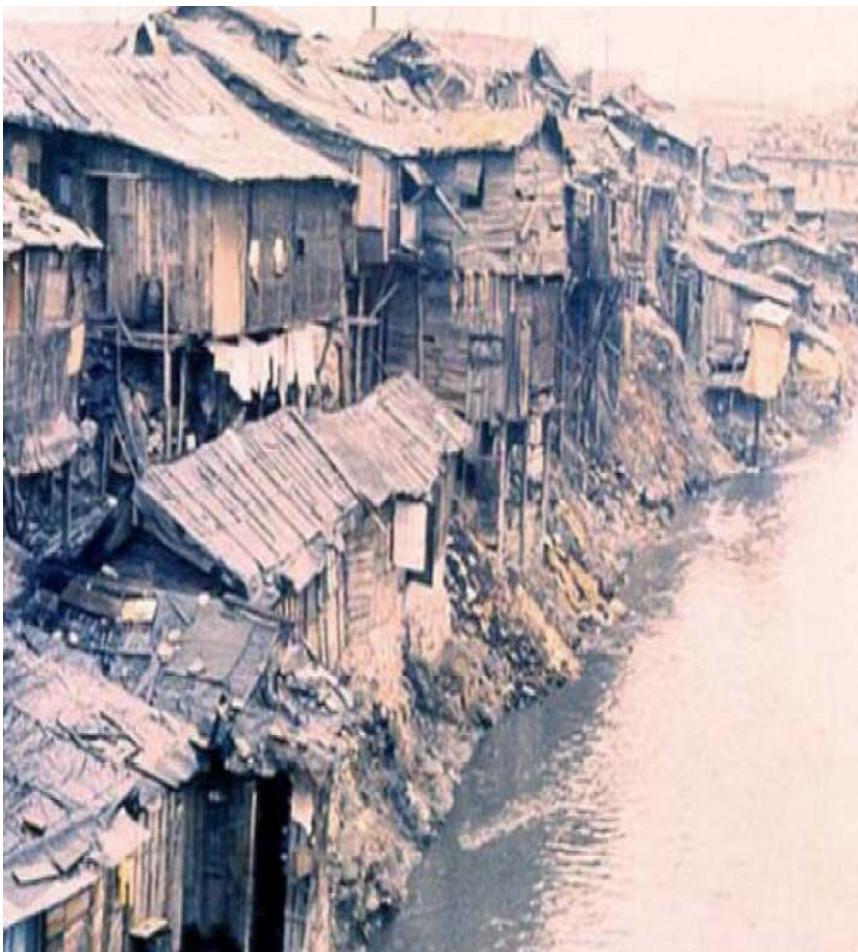
(۱۳۸۹/۰۱/۳۱)

کمیسیون اقتصاد کلان

- ۱- مروری بر توسعه اقتصادی کره
- ۲- استراتژی توسعه صنایع و بنگاههای کوچک و متوسط (SME) کره
- ۳- رشد صنایع بزرگ
- ۴- دلالت های سیاستی

از کشوری ناامید به کشور مدرن صنعتی

نهر چونگ گای، شهر سئول (دهه ۱۹۵۰)

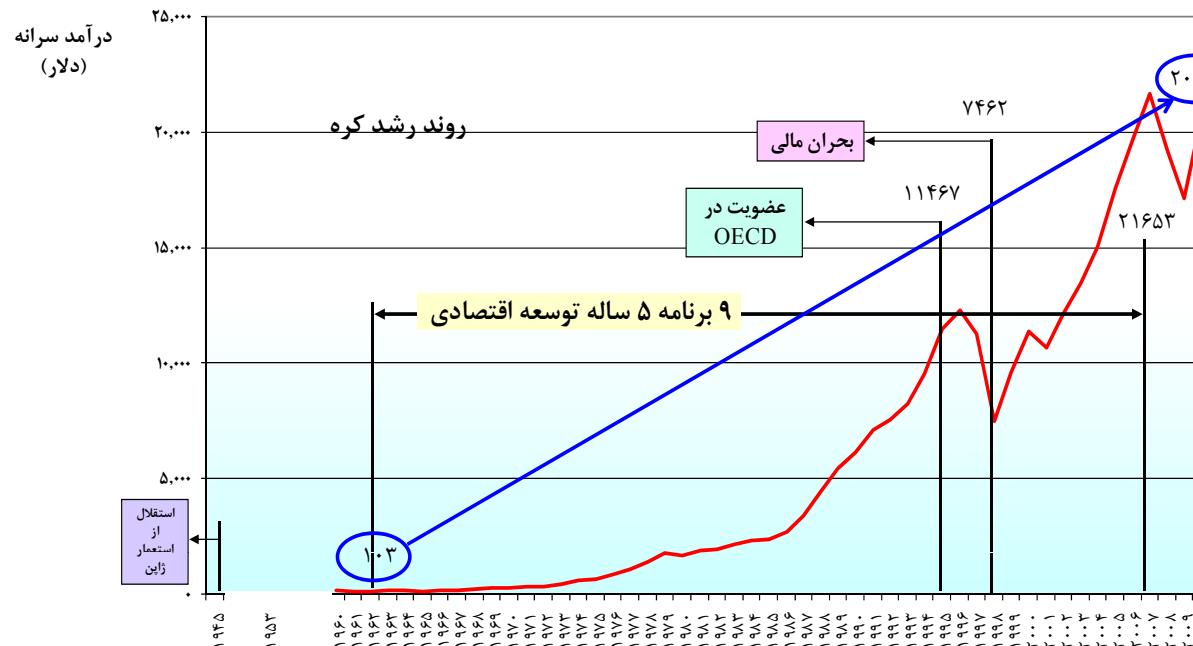

نهر چونگ گای، شهر سئول (دهه ۲۰۰۰)

عملکرد اقتصادی کره جنوبی

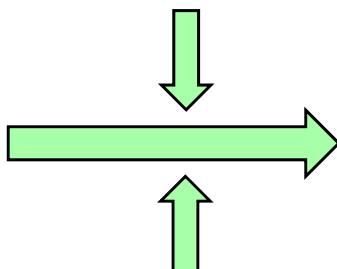
کمیسیون اقتصاد کلان

مرحله اولیه توسعه

- پیشینه تاریخی
 - استعمار و جنگ
 - بی ثباتی سیاسی و اجتماعی
 - خودآگاهی منفی مردم
- فقر شدید
 - ۷۹ دلار درآمد سرانه (۱۹۶۰)
 - کمبود مواد غذایی
 - وابستگی معیشتی به کمک
 - کسری مزمن در موازنه پرداختها و تجارت بین‌المللی
 - * دیدگاهها به کره به عنوان کشوری بدون امید

استراتژی توسعه
منحصر به فرد

عملکرد کره جنوبی

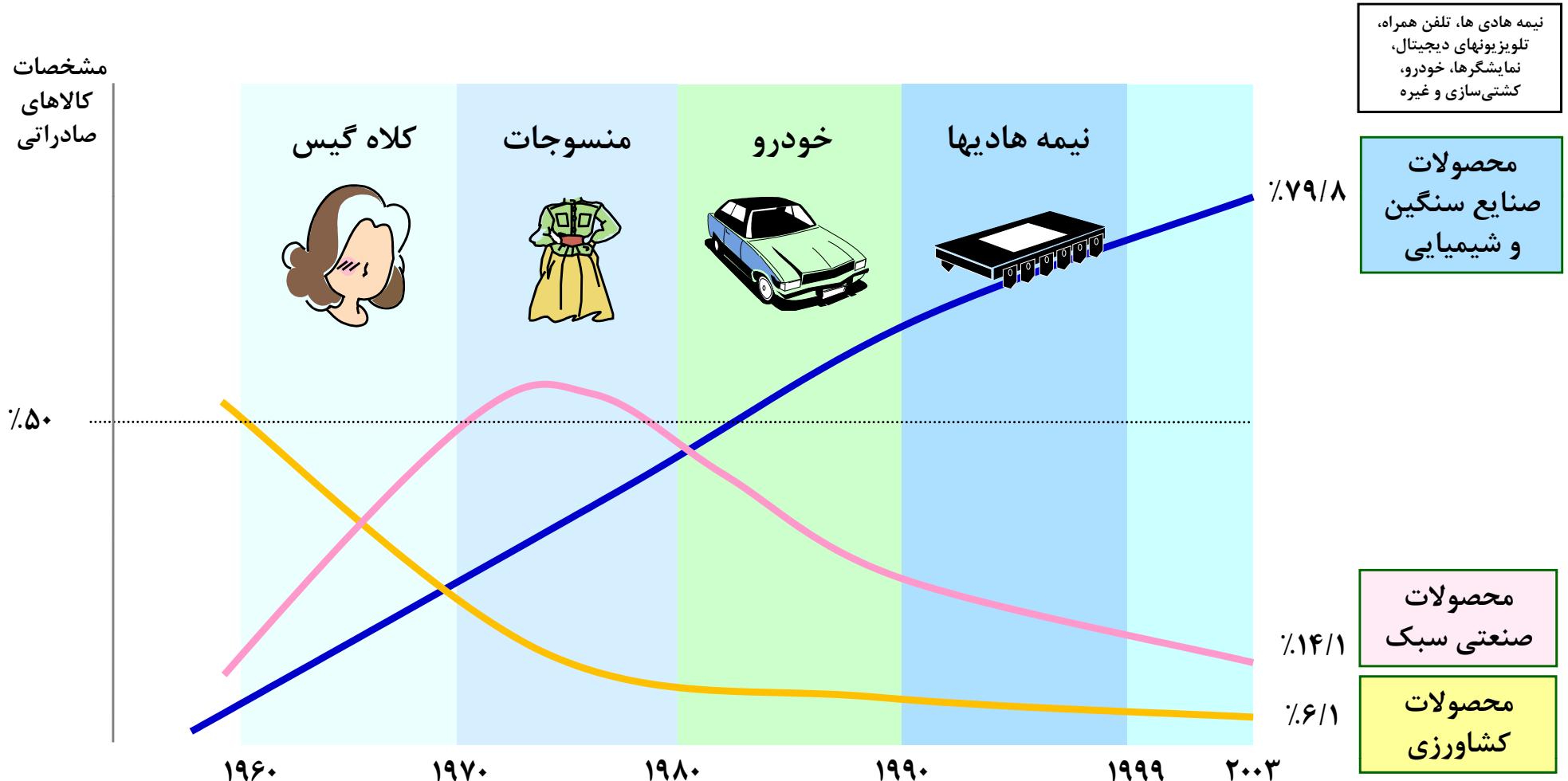
- بیش از ۲۰۰ برابر شدن تولید ناخالص داخلی سرانه
 - ۸۹ دلار (۱۹۶۱) ← ۱۱,۴۳۲ دلار (۱۹۹۵) ← ۲۰,۵۰۰ دلار (۲۰۰۷)
- دولت مدرن صنعتی
 - پایگاه تولید جهانی فولاد، خودرو، نیمه هادی ها وغیره
 - جامعه دانش بنیان و مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)
- ارزیابی از دیدگاه جهانی
 - کشور مستقل شده از استعمار
- صنعتی سازی بر اساس یک جمعیت ۴۰ میلیون نفری، در مقابل ۱۰۰ میلیون جمعیت بر اساس معیارهای جهانی
- صنعتی سازی: ۱۰۰ < ۲۰۰ < ۳۰ سال

کمیسیون اقتصاد کلان

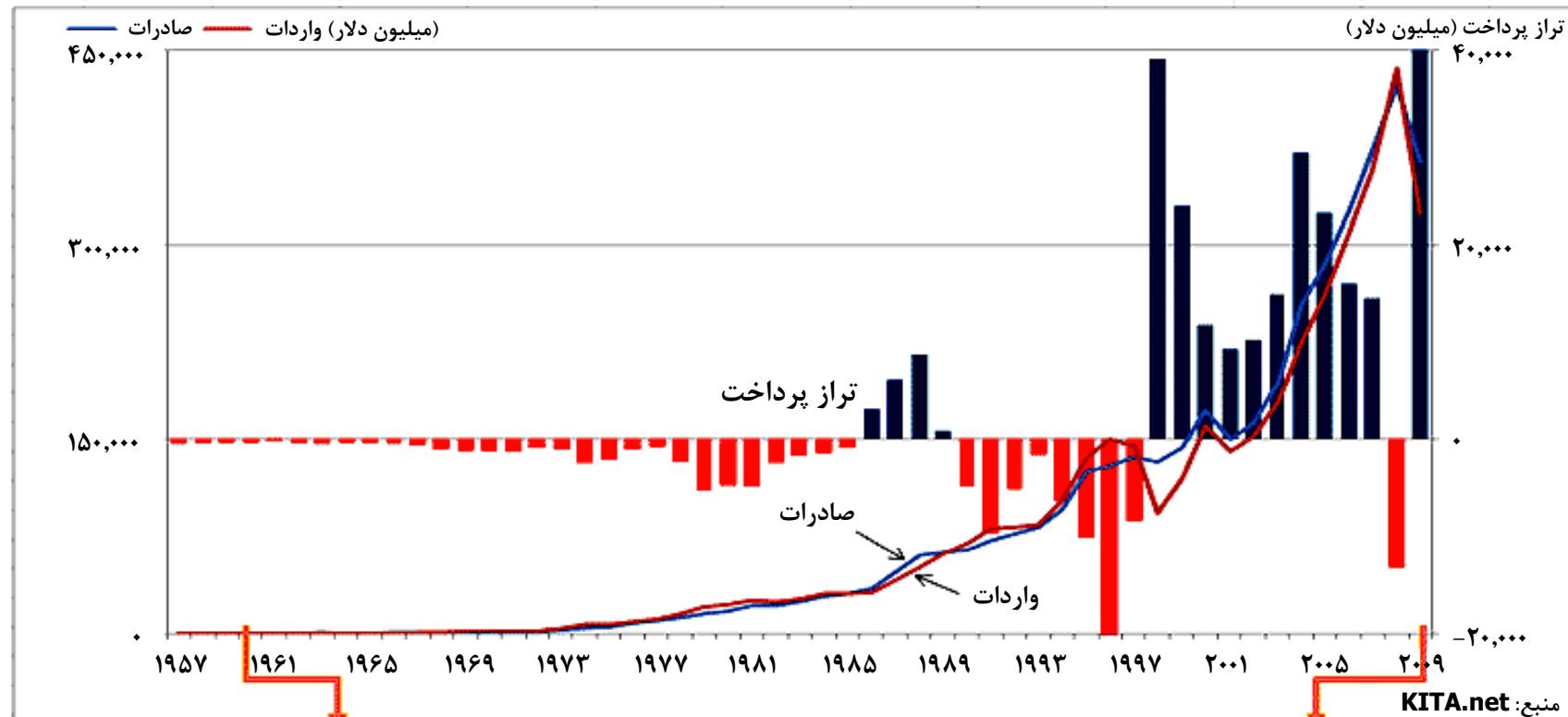
پایگاه تولید جهانی در محصولات با فن آوری بالا

تغییرات در مشخصات کالاهای صادراتی

روند صادرات و واردت در کره جنوبی

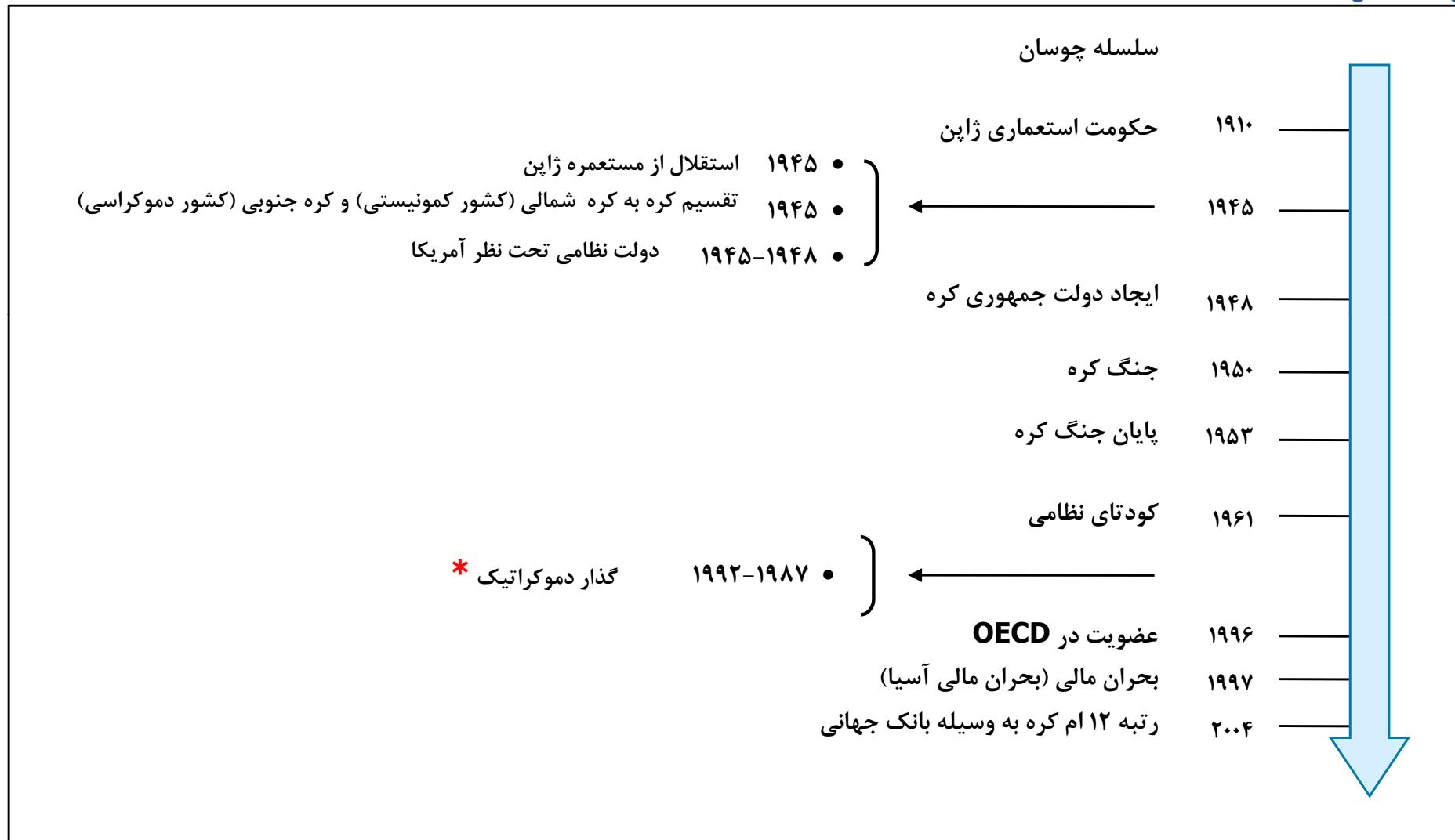
۳۳	صادرات (میلیون دلار)	۳۶۳,۵۳۴
[ماهی، تخته سه لاه، پارچه]		[کشتی، خودرو، ارتباطات بی سیم]
۳۴۴	واردات (میلیون دلار)	۳۲۳,۰۸۵
[سوخت های معدنی، ماشین آلات، تجهیزات الکتریکی]		[سوخت های معدنی، ماشین آلات، تجهیزات الکترونیکی]
۲۱	تراز پرداختها (میلیون دلار)	۴۰,۴۴۹
کسری تجاری		مازاد تجاری

کمیسیون اقتصاد کلان

- ۱- مروری بر توسعه اقتصادی کره
- ۲- استراتژی توسعه صنایع و بنگاههای کوچک و متوسط (SME) کره
- ۳- رشد صنایع بزرگ
- ۴- دلالت های سیاستی

پیشینه تاریخی کرہ

* با ترور ژنرال Park Jung-hee (رئیس جمهور و پدر توسعه مدرن کرہ جنوبی) در سال ۱۹۷۹، این کشور مواجه با اختلالاتی شد و سپس گذار دموکراتیک شروع گردید. (توضیحات کمیسیون)

شرایط و محدودیتهای محیطی برای توسعه صنعتی

نیروی کار

- سرخوردگی / حقارت / عدم اعتماد به نفس
- سکون ذهنی ناشی از حکومت های استعماری
- نبود مهارت به دلیل کمبود فرصت های شغلی
- روحیه پایین به دلیل ناتوانی در برآوردن نیازهای اساسی انسان (* BHNs)
- مهندسین و بازرگانان در رتبه پایین تری از عالمان تلقی می گردیدند

کارآفرینی

- ریسک های شدیدا بالا و عدم قطعیت و نبود امکانات برای اداره کسب و کار
- روحیه پایین و احساس حقارت

سرمایه /
تکنولوژی

- نبود ظرفیت پس انداز به دلیل سطح پایین درآمد
- عدم مهارت های فن آوری و مدیریتی پس از خروج کشور استعمارگر

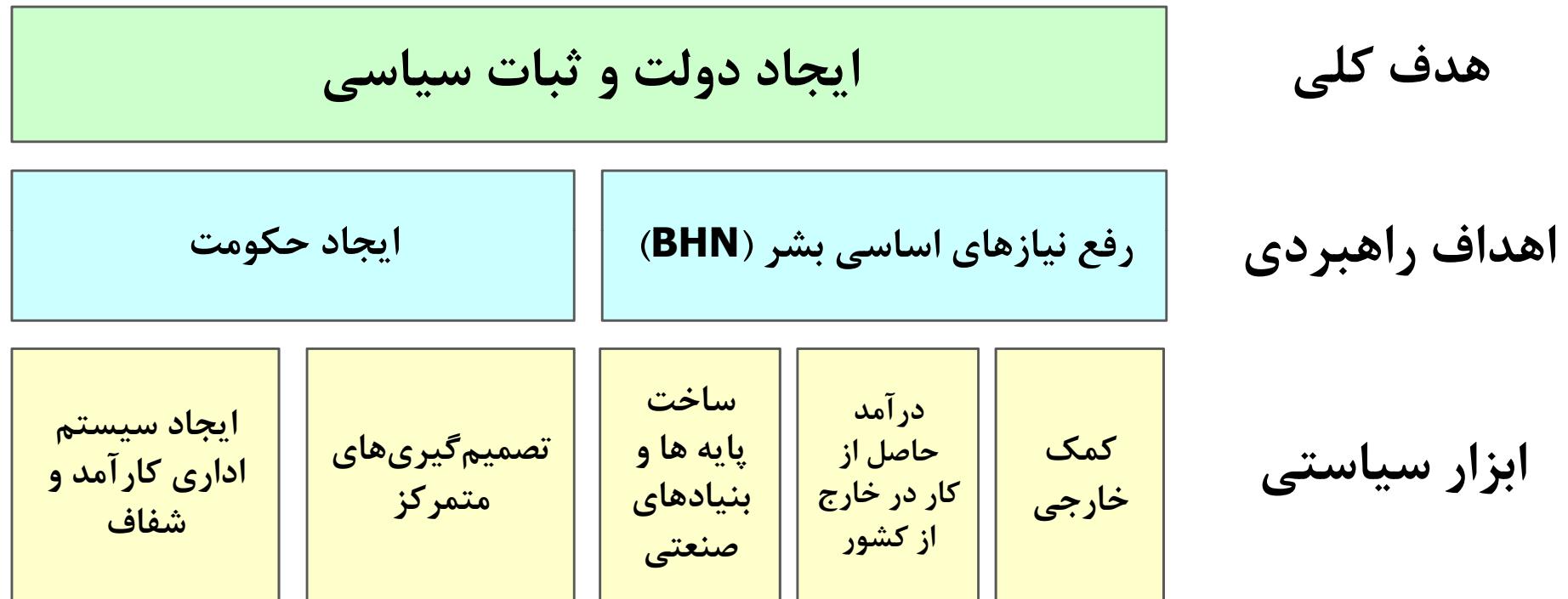
بازار

- بازار ضعیف به دلیل سطح پایین درآمد
- تقسیم بندی بازار به سبب زیرساخت های ضعیف

❖ کشورهای غربی، کره جنوبی را کشوری بدون امید می دیدند.
❖ چه **عواقبی** به تبع سپردن کامل **هدایت اقتصاد به نیروهای بازار**، در **غیاب** بنگاه های توانمند، می تواند **بروز** نماید؟

Basic Human Needs :BHN *

چشم انداز راهبردی دولت برای توسعه اقتصادی

- * دولت کره با چالش‌های رفع نیازهای اساسی انسان و حفظ حاکمیت ملی روبرو بود.
- * فقر به عنوان بستر درگیری‌های اجتماعی و بی ثباتی در نظر گرفته شد.

معیشت وابسته به کمک های خارجی

	*ODA مجموع (میلیون دلار)	سهم کالاهای سرمایه ای (%)	سهم کالاهای مصرفی (%)	سهم خدمات (%)	سهم از GNP (%)
۱۹۴۵-۵۲	۸۵۲/۵	-	-	-	-
۱۹۵۳	۱۹۴/۲	۱/۵	۹۸/۵	-	۱۱/۲
۱۹۵۴	۱۵۳/۹	۱۴/۵	۸۳/۲	۲/۳	۸/۴
۱۹۵۵	۲۳۶/۷	۴۰/۱	۵۸/۹	۱/۶	۱۲/۵
۱۹۵۶	۳۲۶/۷	۲۵/۴	۷۲/۵	۲/۱	۱۷/۱
۱۹۵۷	۳۸۲/۹	۲۴/۲	۷۳/۵	۲/۳	۱۸/۵
۱۹۵۸	۳۲۱/۳	۲۶/۳	۷۰/۵	۲/۲	۱۴/۵
۱۹۵۹	۲۲۲/۲	۲۵/۵	۶۹/۴	۵/۱	۹/۵
۱۹۵۳-۵۹ جمع	۱,۸۳۷/۹	۱۸/۷	۷۹/۰	۲/۳	-

منبع: وزارت امور اقتصاد و دارایی، کره

- سهم ODA بیش از 10% از GNP را در دهه ۱۹۵۰ شامل شد.
- ODA بیشتر در شکل کالاهای مصرفی بود به جای کالاهای سرمایه ای.
- کالاهای مصرفی بیش از ۷۰٪ مجموع ODA را در کره در دهه ۱۹۵۰ به خود اختصاص داد.

Gross National Product : GNP (تولید ناخالص ملی)

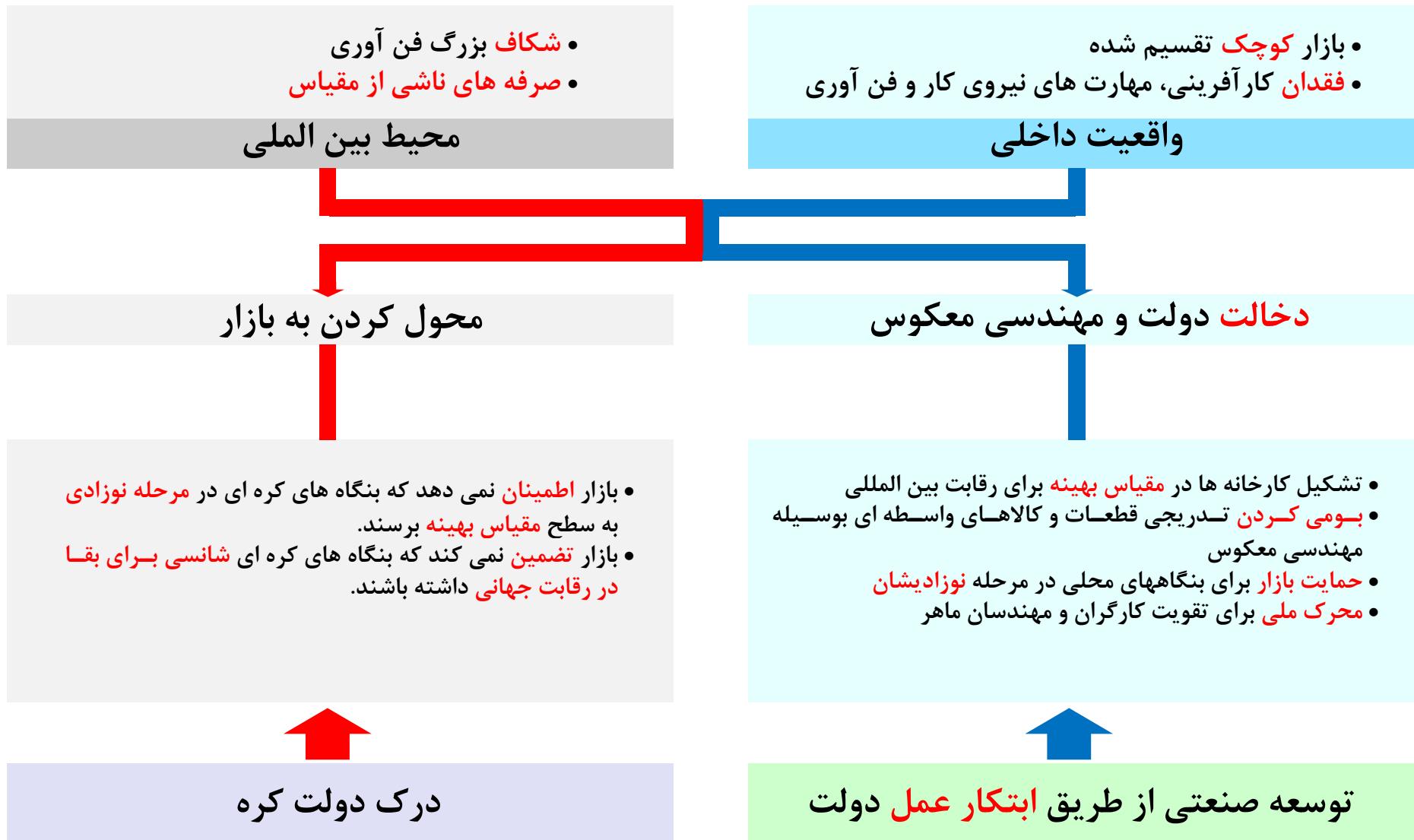
Official Development Assistance : ODA * (کمک های رسمی توسعه یا کمک های خارجی)

کمیسیون اقتصاد کلان

۲- استراتژی توسعه صنایع و بنگاههای کوچک و متوسط (SME) کره

راه کره برای توسعه صنعتی به عنوان یک دیرآغازگر توسعه

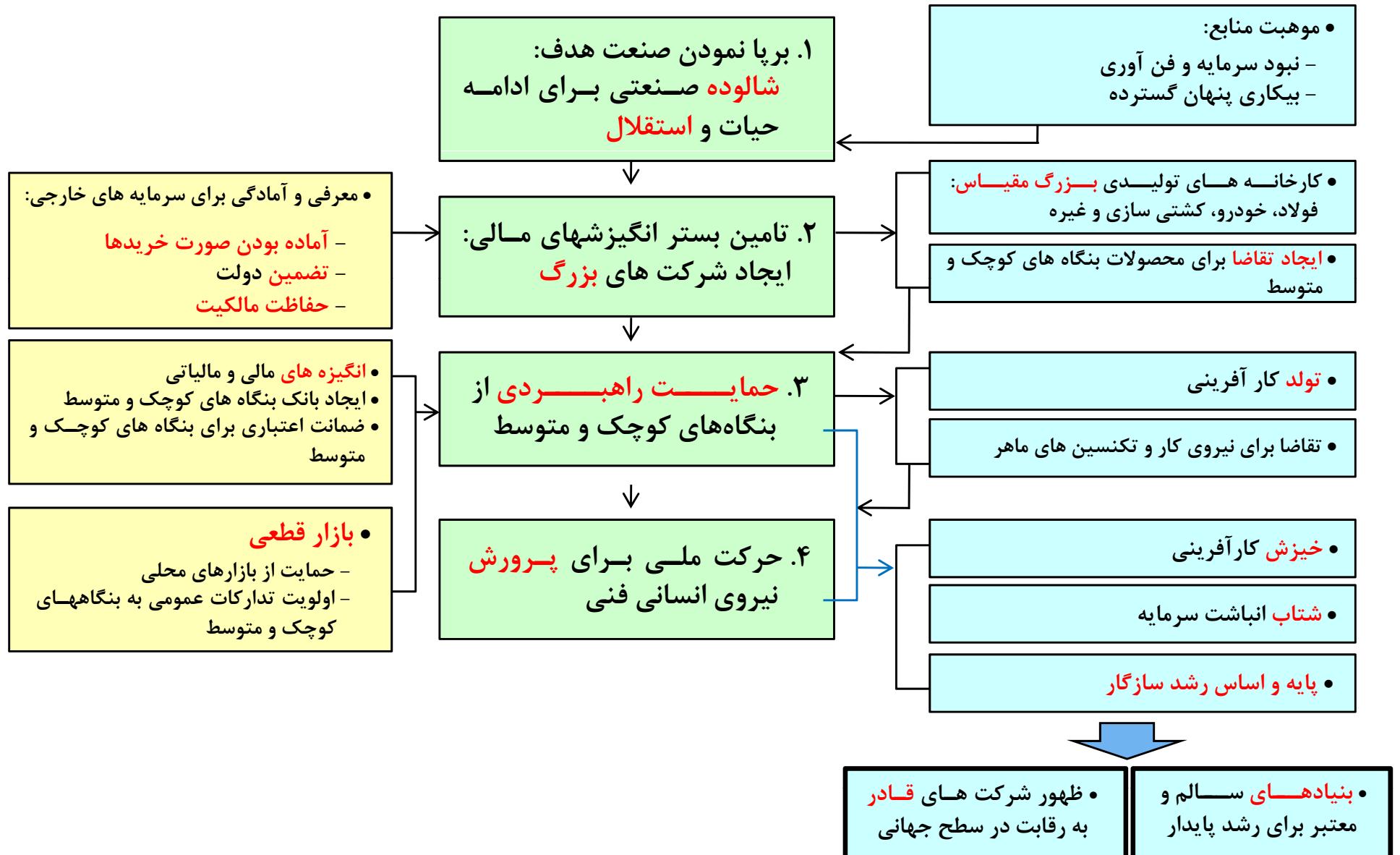

کمیسیون اقتصاد کلان

۲- استراتژی توسعه صنایع و بنگاههای کوچک و متوسط (SME) کره

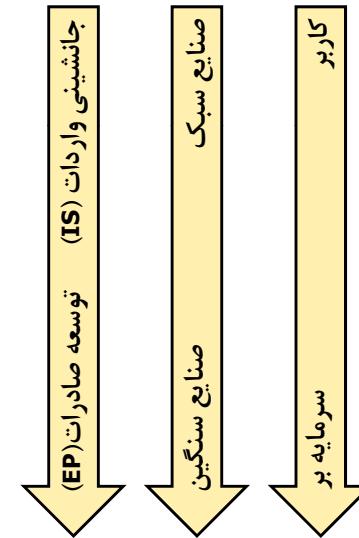
کره راهبرد توسعه صنعتی جامع و مستحکم را در اوایل دهه ۱۹۶۰ راه اندازی کرده بود

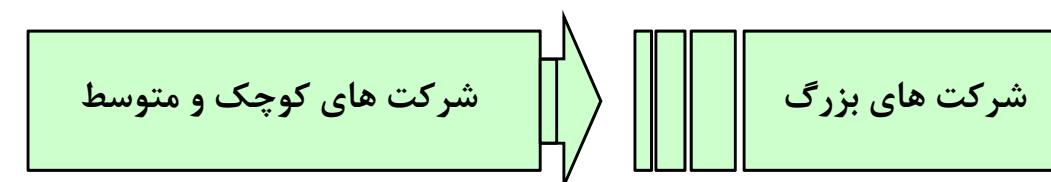
۱- برپا نمودن صنایع هدف و راه اندازی یک برنامه توسعه صنعتی جامع

ارزیابی موهبت منابع ملی و محیط بین المللی

- منسوجات : صنعت کاربر
- فولاد : به عنوان منبع تغذیه صنایع
- ماشین آلات : اساس توسعه صنعتی
- خودرو و کشتی سازی : اساس صنعت ماشین آلات و صنعت دفاعی
- تراشه های نیمه هادی و الکترونیک
- پتروشیمی

صنایع هدف

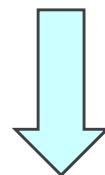

رویکرد
راهبردی

۲- تهیه منابع مالی برای توسعه صنعتی

تهیه صندوق سرمایه
صنعتی

سرمایه گذاری گسترده
برای **HCI** ها و حمایت از
شرکت های تجاری

- قانون ترغیب سرمایه گذاری خارجی، اما بدون عملکرد
- طلب وجود از ژاپن برای غرامت دوران استعمار
- **تضمين** دولت برای پرداخت استقراض خارجی به وسیله شرکت های خصوصی
 - ❖ این سخت ترین تصمیم در دهه ریاست جمهوری من است. (* Park)
- **صنعت بازکاری (ملی شده)** تحت کنترل دولت، برای تخصیص کارآمد منابع مالی
- سرمایه گذاری مالی برای **SOC** ها در مقیاس بزرگ
- طرح سرمایه گذاری (۱۹۷۳-۱۹۸۱): ۹/۶ میلیارد دلار
 - ❖ کل صادرات در سال ۱۹۷۲ : ۱/۶۷ میلیارد دلار آمریکا
 - (کسری بودجه فعلی: ۳۷۲ میلیون دلار)
 - ❖ من که قصد جنگ ندارم؟ (* Park)
- اقدامات استثنایی برای حفظ شرکت های تولیدی تجاری از ورشکستگی
 - توقف پرداخت وامهای خصوصی و بهره های متعلقه آن (اوایل دهه ۱۹۷۰)
 - کمک های مالی و مشوق های مالیاتی برای تملک بنگاه هایی که قادر به پرداخت دیون خود نبوده اند.

۳- حمایت راهبردی از بنگاه های کوچک و متوسط (SME) براساس اصل "انتخاب و تمرکز"

- ایجاد شرکت های بزرگ که تقاضا را برای محصولات بنگاه های کوچک و متوسط (SME) به وجود می آورند.
- منوعیت واردات ماشین آلات و کالاهای واسطه ای که در داخل کشور تولید شده اند.
- اولویت به محصولات بنگاه های کوچک و متوسط در تدارکات و خریدهای عمومی

۱- تعریف معیارهای بنگاههای کوچک و متوسط و انتخاب آنها برای حمایت

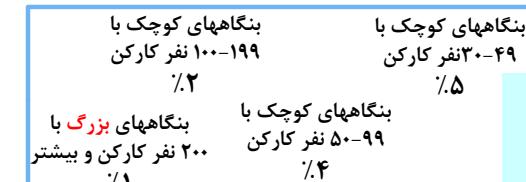
۲- بازار قطعی: ارتباط بنگاههای کوچک و متوسط با شرکتهای بزرگ

۳- حمایت مالی

۴- مداخله دولت برای فراهم کردن مقیاس و تخصیص بهینه و تخصص بنگاه های کوچک و متوسط

۵- مراقبت از هر مشکل و مسئولیت مدیریتی

- تعریف SME ها و یک چارچوب برای سیاست های دولت، از طریق تصویب قانون ارتقاء بنگاه های کوچک و متوسط
- انتخاب SME های هدف برای حمایت

تعداد SME
با اشتغال ۳-۲۰۰ نفر

انتخاب و حمایت SME
۶۰۰ شرکت از ۱,۹۷۳ شرکت

منبع: Industrial census, 1963

- پشتیبانی قوی اداری از SME هایی که به وسیله دولت های محلی تحت حدود اختیار آنها انتخاب شده اند.

- مسدود کردن وام های خصوصی، برای شرکت های corporation، به منظور مقابله با تضعیف رقابت بین المللی

- ارتقای بنگاه های کوچک و متوسط، بالاتر از یک مقیاس خاص، برای اطمینان از توان رقابت بین المللی
- راهنمایی به منظور اطمینان از تخصص در یک موضوع خاص
- تعدیل ساختاری برای بنگاه هایی با رقابت پذیری ضعیف

۴- حرکت ملی برای پرورش نیروی انسانی فنی: به روز رسانی مهارت‌ها و انضباط نیروی کار

- نگرش **پیشامدرنی** نیروی کار
 - **فقدان** دانش حرفه‌ای و خودبیاری و حس حقارت به خاطر استعمار
 - تمايل و توانایی کم به انجام کار در یک **روش پیوسته**
 - * پایان دادن به فقر، بدون تغییر نگرش پیشامدرنی نیروی کار، تقریباً غیر ممکن است
-
- امکانات: بهترین امکانات در آسیا
 - انتخاب دانش آموزان: ۱۰٪ بالایی دانش آموزان سال دوم دبیرستان با یک معرفی نامه
 - زندگی دانش آموزی: همه در خوابگاه‌ها اسکان داده شده بودند
 - برنامه درسی و تدریس: همه دانشکده‌ها، نیروی جدید از ژاپن جذب نمودند
 - آموزش اخلاق کار: ۳ "اصل جئونگ": **صمیمیت، دقت و صداقت**
-
- مشوق‌هایی برای دانش آموزان: حمایت‌های مالی دولت به صورت ۱۰۰٪
 - نظارت و رسیدگی مدارس از وزارت آموزش به **وزارت صنعت** منتقل شد
 - فواید حرفه‌ای دیگر:
 - گزینه‌هایی برای دسترسی به دانشگاه و معافیت برای خدمات نظامی سربازی
-
- در سال ۱۹۶۷ پس از ۳ سال از افتتاح آن، دولت میزبان یک **مسابقه مهارت** با دانش آموزان ژاپنی شد
 - دانش آموزان کره‌ای عملکرد و مهارت بالاتری از دانش آموزان ژاپنی از خود نشان دادند
 - اکنون ما فکر می‌کردیم که، می‌توانیم به خوبی ژاپنی‌ها کار انجام دهیم
 - مدل مدارس در سراسر کشور گسترش یافت
 - از دهه ۱۹۷۰، فارغ التحصیلان دبیرستانهای فنی و مهندسی، کارگران زحمتکش برنامه صنعتی سازی کره جنوبی شدند.

وضعیت
نیروی کار

ایجاد یک مدل
از دبیرستانهای
فنی

سیاست‌های
حمایتی برای
مدارس
مهندسی

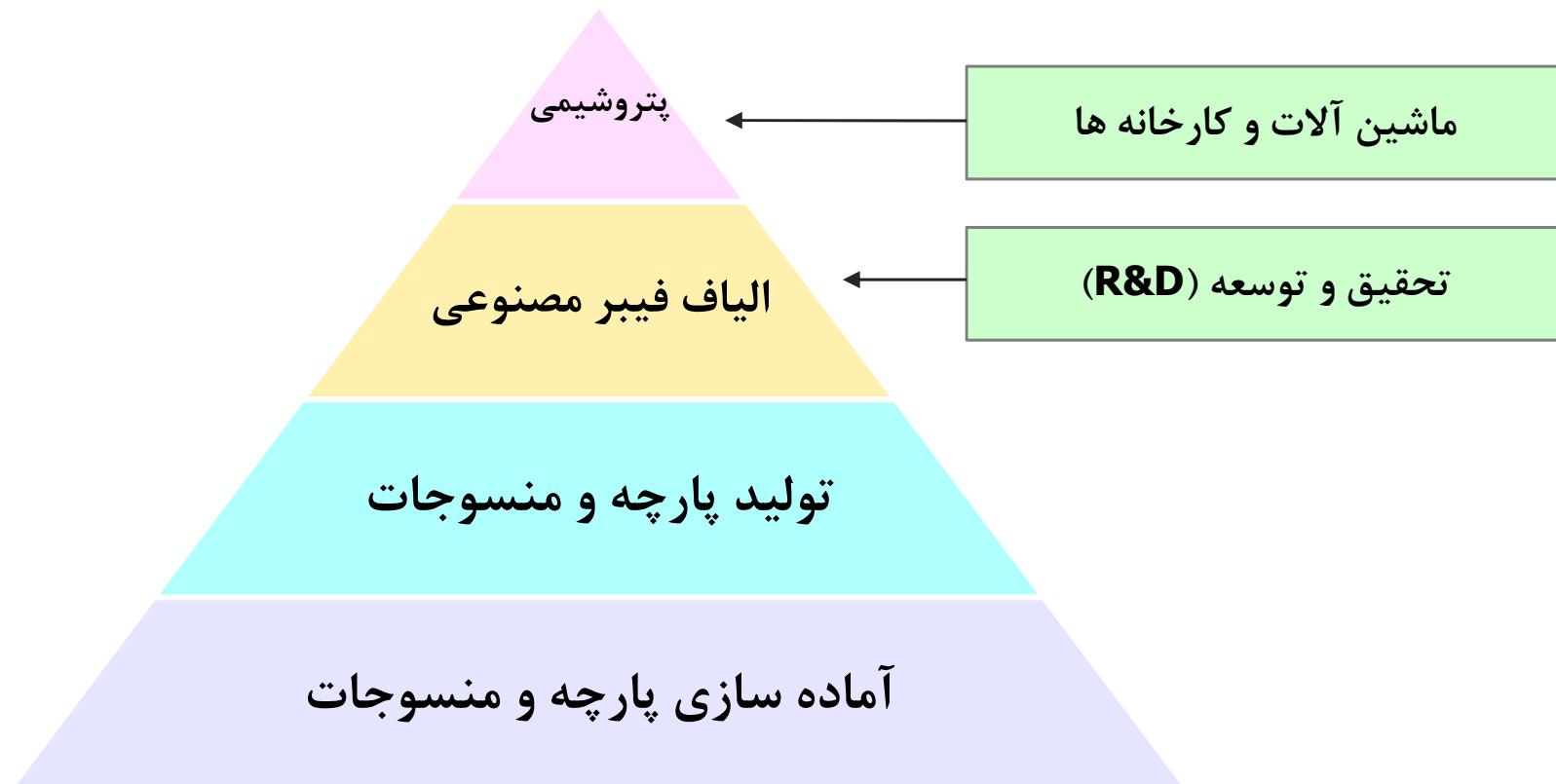
عملکرد و تاثیر
آن

کمیسیون اقتصاد کلان

- ۱- مروری بر توسعه اقتصادی کره
- ۲- استراتژی توسعه صنایع و بنگاههای کوچک و متوسط (SME) کره
- ۳- رشد صنایع بزرگ
- ۴- دلالت های سیاستی

هرم توسعه صنعتی

این گزارش روی ۵ صنعت زیر متمرکز خواهد شد.

در ژانویه ۱۹۷۳، رئیس جمهور پارک جونگ هی (Park Jung Hee) بیان کرد:
“سازندگی کشور بر اساس صنایع سنگین و شیمیایی (HCl) و علوم”

۵ صنعت استراتژیک

- فولاد
- پتروشیمی
- خودرو
- کشتی سازی
- الکترونیک (ICT)

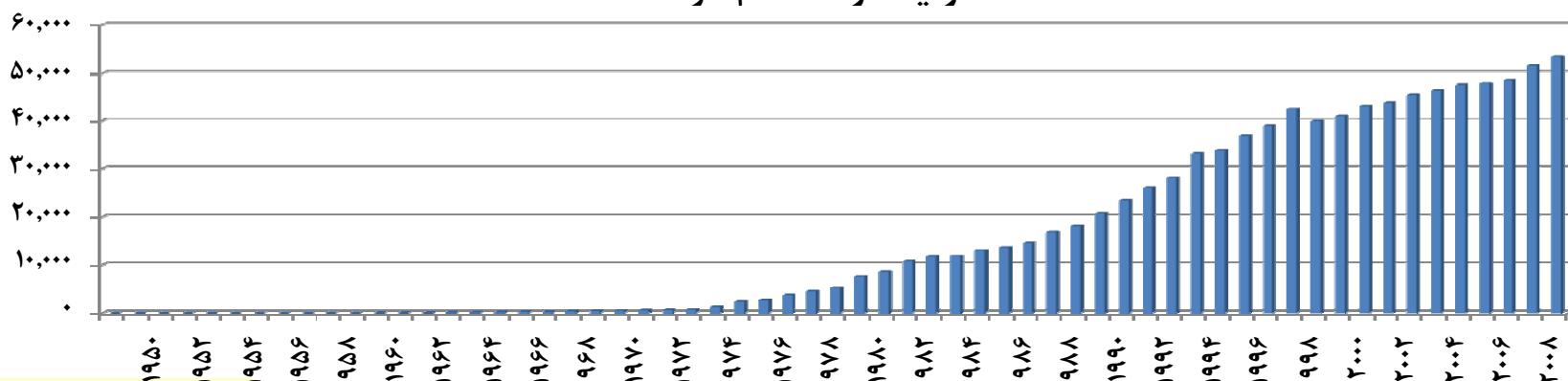
۱- صنعت فولاد کره - تاریخچه توسعه

- ساخت کارخانه ذوب آهن: پروژه اصلی در دومین برنامه ۵ ساله توسعه
- انجمن بین المللی فولاد کره (KISA) در سال ۱۹۶۷ راه اندازی شد.
- شرکت تولیدی فولاد و آهن پوهانگ (POSCO) در آوریل ۱۹۶۸ تاسیس شد.
- ارزیابی بین المللی بسیار منفی بود.
- ایالات متحده آمریکا، آلمان غربی و بانک بین المللی ترمیم و توسعه (IBRD) مخالف طرح بودند.
- (بدون هیچ نوع امکان سنجی اقتصادی)
- کره فاقد سرمایه، منابع سنگ آهن و مهارت ساخت فولاد بود و بازار داخلی هم کوچک بود.
- **صندوق جبران غرائم** ژاپن مورد استفاده قرار گرفت (۷۲/۷ میلیون دلار آمریکا)، در حالیکه دولت تصمیم به ایجاد ظرفیت ۱ میلیون تن اتخاذ نمود.

مرحله اول

- ظرفیت تولید فولاد کره از ۰/۱ هزار تن در سال ۱۹۵۶ به ۱/۲ میلیون تن در سال ۱۹۷۳ و به ۵۰ میلیون تن در سال ۲۰۰۷ جهش پیدا کرد.
- **صنعت فولاد** در دهه ۱۹۷۰، بعد از آن که دولت کارخانه POSCO را ایجاد کرد، رشد پیدا نمود که از صنایع خودرو، کشتی سازی و ساختمان حمایت می نمود.

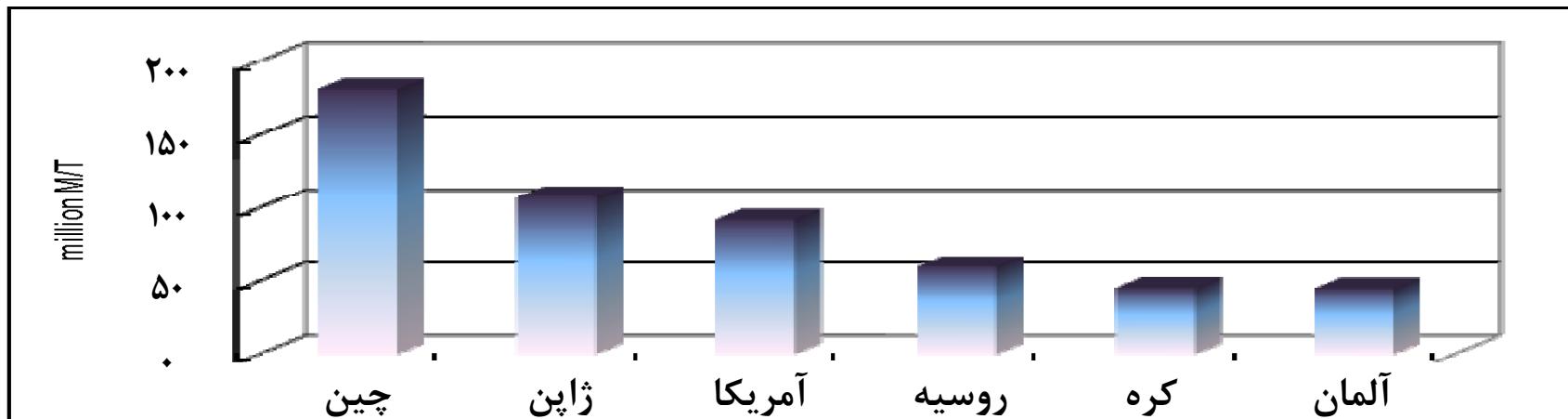
تولید فولاد خام کره

۱- صنعت فولاد کره - رده بندی جهانی

در سال ۲۰۰۸، کره پنجمین تولیدکننده بزرگ فولاد جهان بود.

آمار تولید در سال ۲۰۰۸

- پس از غلبه بر تمام موانع، **POSCO** به یکی از کم هزینه‌ترین فولادسازان در جهان تبدیل شد.
- در سال ۲۰۰۰، **POSCO** به یکی از رهبران صنعتی جهان تبدیل شده بود و در سال ۲۰۰۲ **بزرگترین تولیدکننده فولاد در جهان** شد.

عملکرد و ارزیابی
بین المللی

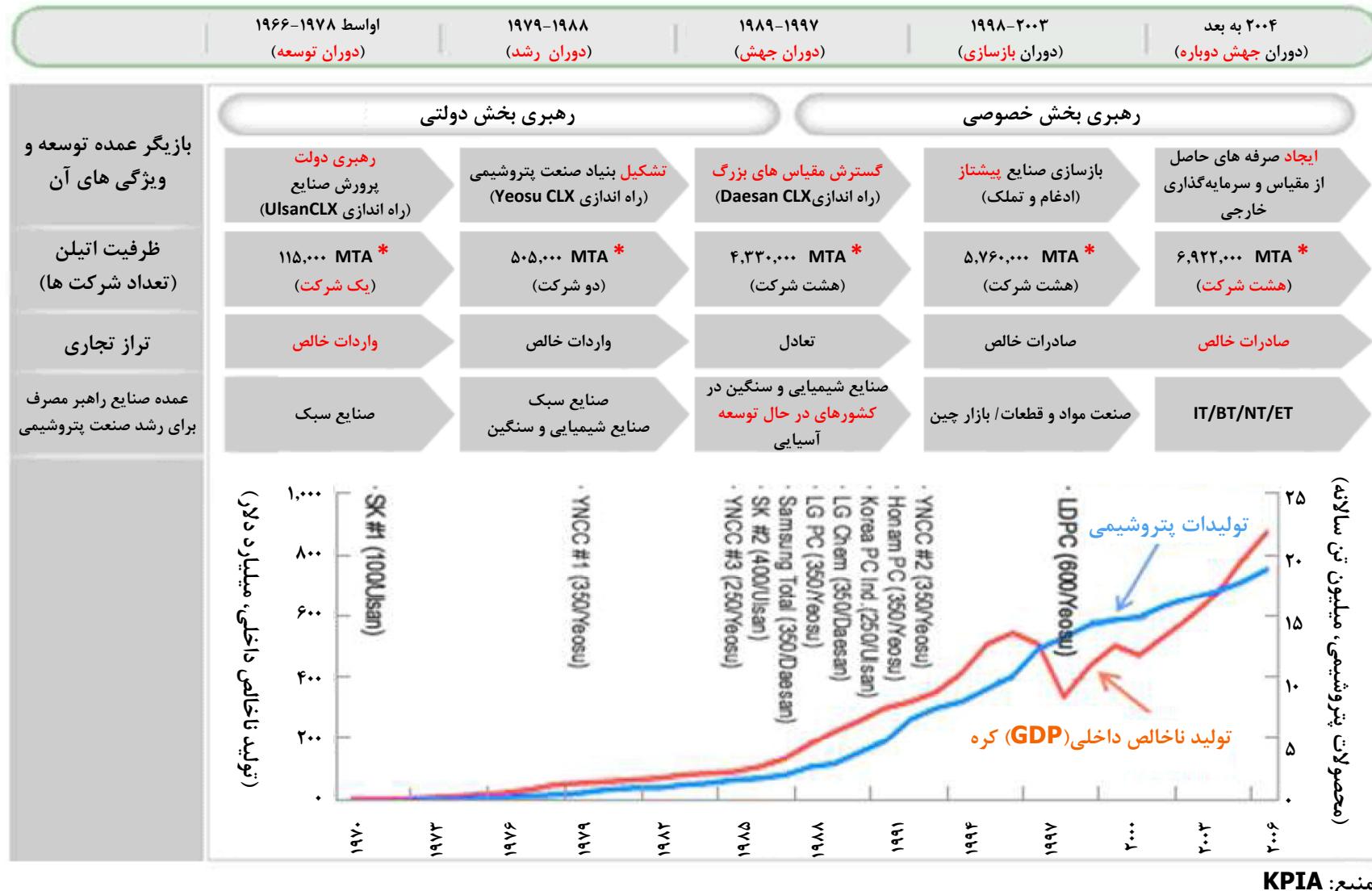
- همکاری فنی** با فولاد ایالات متحده (**USX**) در سال ۱۹۸۶ برای مدرنیزه کردن کارخانه **USX**.
- رئیس بانک** بین المللی ترمیم و توسعه (**IBRD**)، **مک نامارا** (**McNamara**) :

 - برای مخالفت با طرح ذوب آهن کره متأسفم.
 - کلید موفقیت چیست؟

- مدرسه بازرگانی هاروارد**

 - مطالعه موردي : **ونزوئلا** در مقابل کره
 - اولی دارای منابع فراوان سنگ آهن، در حالیکه دومی سنگ آهن ندارد.
 - چه عواملی ناشی از موفقیت دومی (کره) و شکست اولی (ونزوئلا) است؟

۲- صنعت پتروشیمی کره - تاریخچه توسعه

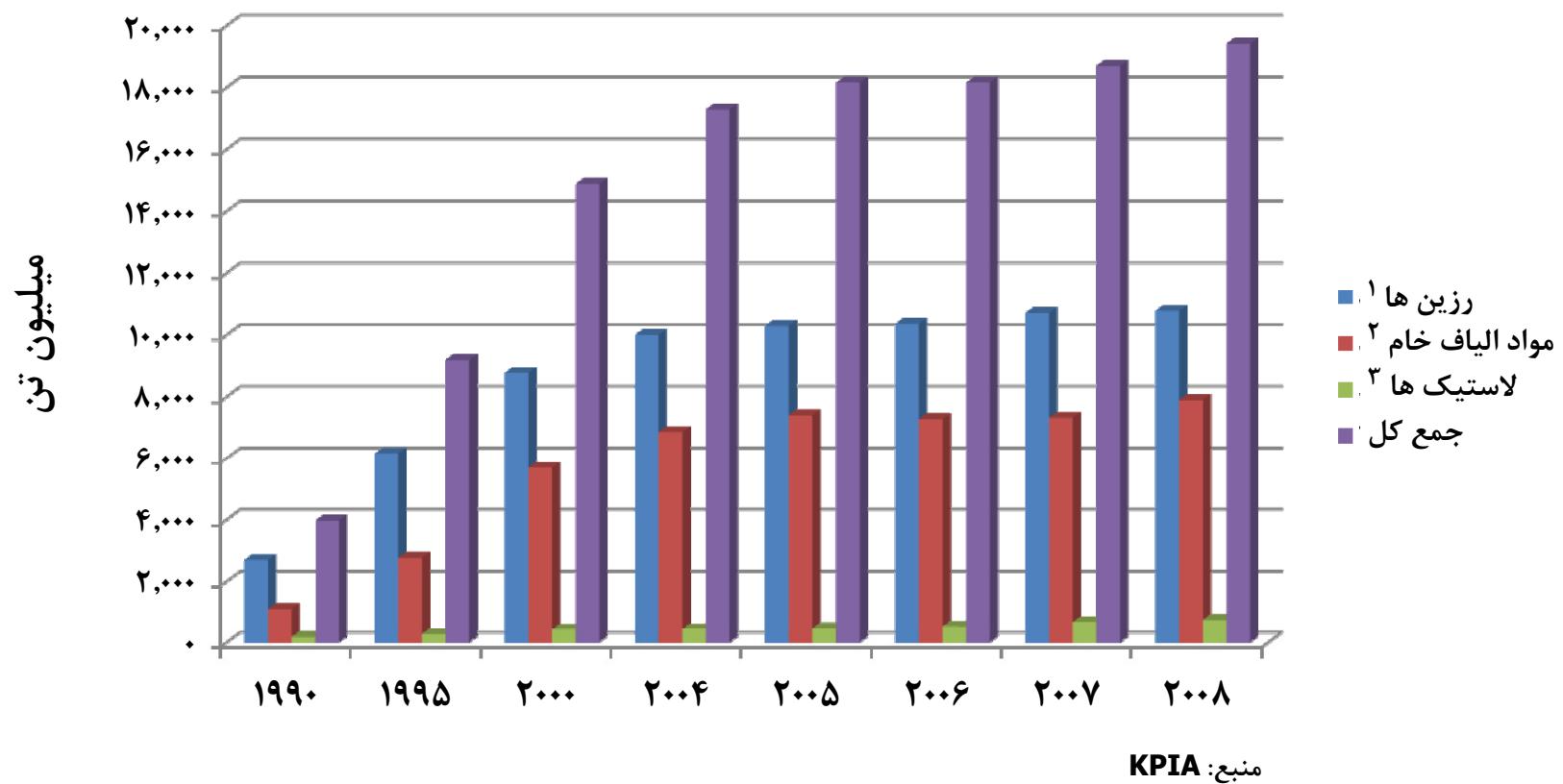

MTA *: مخفف متريک ترن ساليانه مي باشد.

۲- صنعت پتروشیمی کره - رده بندی جهانی

کره رتبه پنجم ظرفیت تولید اتیلن جهان و رتبه هشتم صادرات را در سال ۲۰۰۷ داشت.

ظرفیت تولید صنعت پتروشیمی و وضعیت صادرات

^۱ LDPE, HDPE, PP, PVC and PS/ABS

^۲ AN, Caprolactam, TPA/DMT and EG

^۳ Solid SBR, BR

۳- صنعت خودروی کره - تاریخچه توسعه

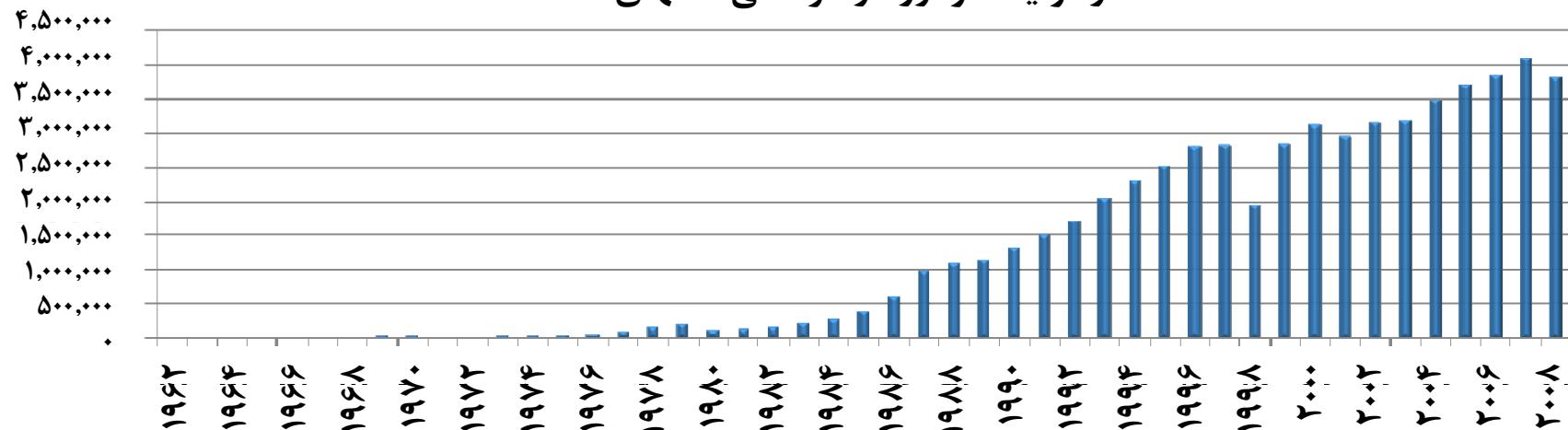
کمیسیون اقتصاد کلان

مراحل توسعه

- مرحله ۱- دوران خودروهای دست ساز
- مرحله ۲- خودرو ساخته شده با قطعات وارداتی
- مرحله ۳- خط مشی و سیاست برای تولید خودروهای کاملاً بومی
- مرحله ۴- حرکت از سیاست جایگزینی واردات به توسعه صادرات
- مرحله ۵- بهبود رقابت بین المللی در دهه ۱۹۸۰
- مرحله ۶- توسعه فن آوری در دهه ۱۹۹۰
- مرحله ۷- سرمایه گذاری بیشتر با توجه به روند فعلی

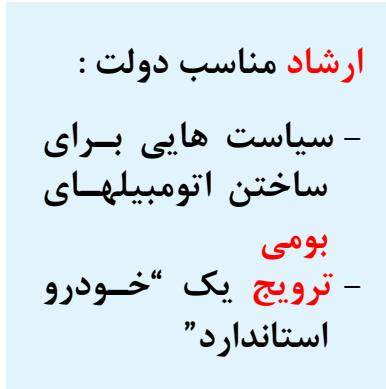
تولید خودروی کره از ۷۰۰۰ دستگاه در سال ۱۹۶۷ به ۱ میلیون دستگاه در سال ۱۹۸۸ و به ۳/۸ میلیون دستگاه در سال ۲۰۰۸ جهش پیدا کرد.

آمار تولید خودرو در کره طی سالهای ۱۹۶۲-۲۰۰۸

۳- صنعت خودروی کره - موفقیت

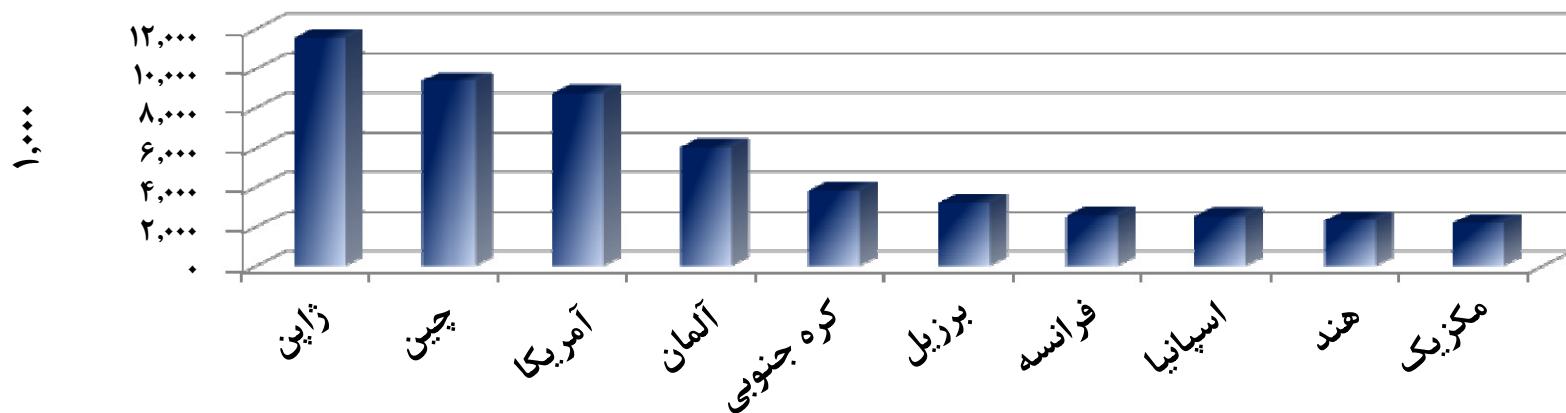
عوامل موفقیت:

**توسعه موفق
صنعت
خودروی کره**

کره پنجمین کشور ساخت خودرو در جهان در سال ۲۰۰۸ شد.

آمار تولید خودرو در جهان سال ۲۰۰۸

منبع: OICA

۴- صنعت کشتی سازی کره - تاریخچه توسعه

سیر تحول صنعت کشتی سازی کره

► دهه ۱۹۶۰: مرحله آماده سازی برای مدرنیزاسیون

- دولت کره، صنعت کشتی سازی را به عنوان صنعت با اولویت بالای استراتژیک برای ارتقاء اقتصاد ملی شناسایی و طراحی کرد
- نقشه راه و طرح جامع کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت برای توسعه صنعت کشتی سازی تدوین گردید

► دهه ۱۹۷۰: مرحله جهش

- سیاست ارتقای صنعت کشتی سازی یکپارچه، طراحی و فرموله شده و طرح اقدام برای اجرای آن
- دولت به طور کامل اختیار قدرت انحصاری را به نظارت، راهنمایی و حمایت حرفه ای صنعت واگذار نموده و همچنین یک پنجره واحد و نقطه شفاف، برای همه جنبه های فعالیتهای مربوط به توسعه صنعت کشتی سازی در حال ظهر کره، ایجاد نمود

► دهه ۱۹۸۰: سرعت رشد بالا

- تشویق کارآفرینان و همکاری بخش خصوصی بزرگ، برای سرمایه گذاری و مشارکت فعال در صنعت کشتی سازی

► دهه ۱۹۹۰: مرحله بلوغ

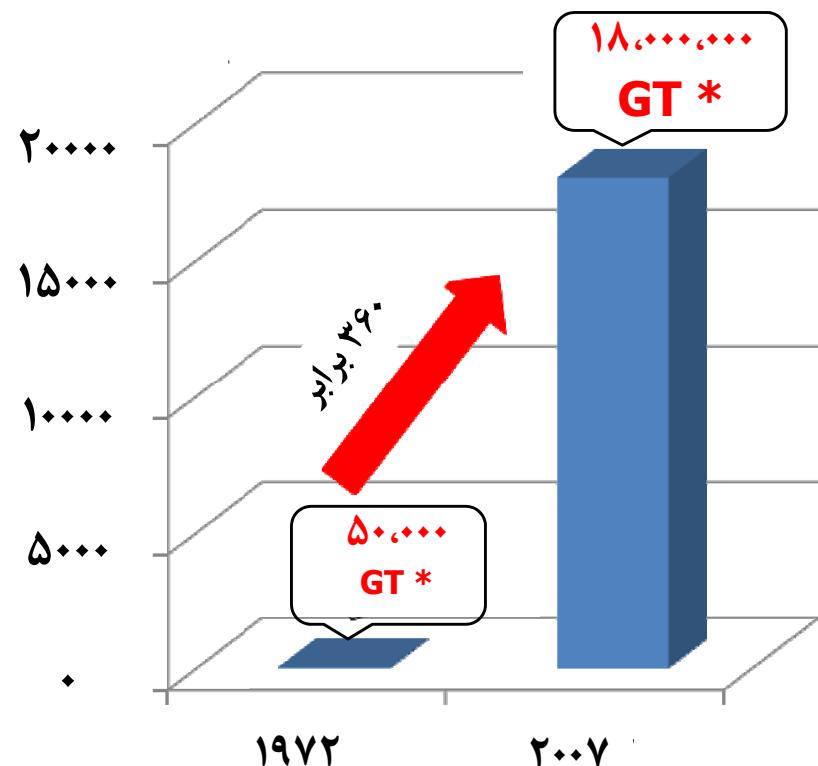
- سرمایه گذاری بی دریغ برای آموزش های فنی و امکانات R&D و زیرساخت های پشتیبانی

► دهه ۲۰۰۰: کره از لحاظ کشتی سازی مقام اول را کسب کرد

مدت زمانی که طول کشید تا کره یک کشور کشتی ساز بین المللی شود خیلی کوتاه بود.

۴- صنعت کشتی سازی کره - وضعیت جهانی

کره در حال حاضر تقریباً، **نیمی** از کشتی هایی را که در سرتاسر جهان ساخته می شود می سازد.

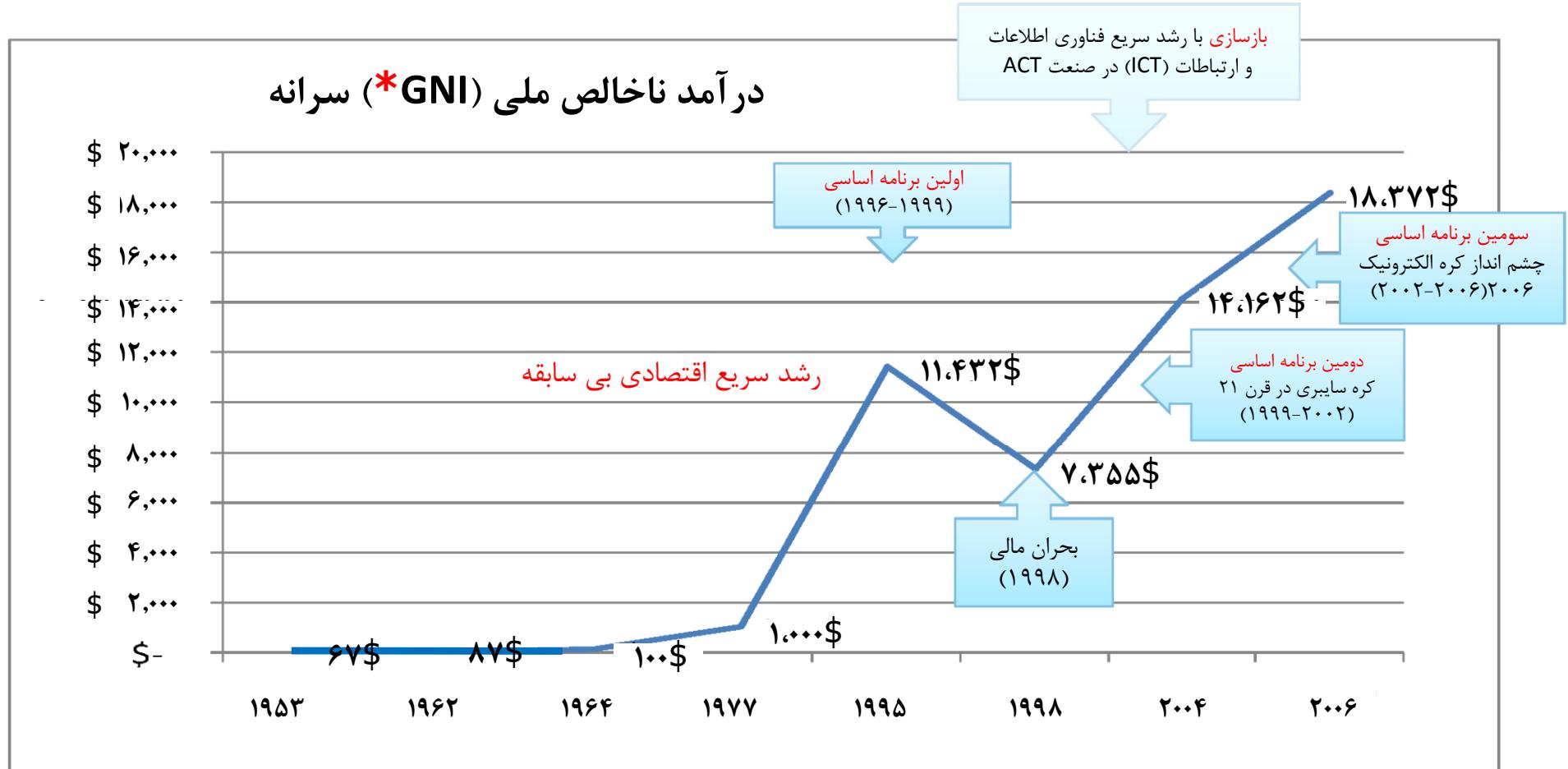

GT*: ظرفیت ناخالص (تن)

سال	کره جنوبی		جهان	
	ظرفیت ناخالص (هزار تن)	% از تولید جهان	ظرفیت ناخالص (هزار تن)	%
۱۹۹۹	۱۱,۸۴۳	۴۰/۹	۲۸,۹۳۹	۱۰۰
۲۰۰۰	۲۰,۶۸۶	۴۵/۸	۴۵,۱۴۴	۱۰۰
۲۰۰۱	۱۱,۷۰۵	۳۱/۹	۳۶,۶۶۷	۱۰۰
۲۰۰۲	۹,۷۱۹	۲۳/۶	۲۸,۸۹۸	۱۰۰
۲۰۰۳	۳۲,۳۹۹	۴۳/۸	۷۴,۰۴۱	۱۰۰
۲۰۰۴	۲۴,۹۷۶	۳۲/۵	۷۶,۹۷۹	۱۰۰
۲۰۰۵	۲۱,۶۰۹	۳۵/۲	۶۱,۳۳۳	۱۰۰
۲۰۰۶	۳۷,۸۷۶	۴۰/۹	۹۲,۵۳۵	۱۰۰
۲۰۰۷	۶۷,۹۶۲	۴۱/۲	۱۶۴,۸۳۳	۱۰۰
۲۰۰۸	۳۷,۵۷۶	۴۳/۳	۸۶,۶۸۸	۱۰۰

منبع: آمار تولید جهانی کشتی ، لویدز رجیستر (LLOYDS REGISTER)

۵- صنعت الکترونیک/ICT (فناوری اطلاعات و ارتباطات) کره - تاریخچه توسعه

- ظهور بخش ICT به عنوان مهمترین موتور رشد اقتصادی
- سهم صنعت ICT در کره، ۹٪/۴۱٪ کل رشد اقتصادی آن در سال ۲۰۰۳ است.

(درآمد ناخالص ملی) Gross National Income :GNI *

۵- صنعت الکترونیک /ICT (فناوری اطلاعات و ارتباطات) کره - فاکتورهای موفقیت

راهبرد متتمرکز

دولت خط دهنده و غیر منفعل

هماهنگی بین دخالت دولت و اقتصاد بازار

روش متوازن در عرضه و تقاضا

مردم

وضعیت توسعه ICT در کره

- پهنانی باند و ارتباطات سیار :

- رتبه اول در جهان در میزان نفوذ پهنانی باند اینترنت در سال ۲۰۰۲ و رتبه چهارم از نظر میزان کاربر اینترنت در سال ۲۰۰۳
- ۷۷٪ از کره ای ها از اینترنت استفاده می کنند (۲۰۰۹)

- صنعت ICT :

- پیشرو در صنعت ICT در جهان بخصوص در سخت افزار نیمه هادی ها، تلفن همراه، تلویزیونهای TFT-LCD و تلویزیون دیجیتال و گسترش رقابت جهانی آن در بخشی از بخش‌های نرم افزار و برجسته ترین در صنعت بازی های آنلاین

- دولت الکترونیک (E-government) :

- کامل شدن کاربرد IT (فن آوری اطلاعات) به طور فزاینده نسبت به خدمات دولتی و ابتکار عمل دولت الکترونیک کرده، گام به جلو را به وجود آورده است.

- رتبه اول در گزارش سال ۲۰۰۸ آمادگی دولت الکترونیک جهانی سازمان ملل متحد برای شاخص توسعه دولت الکترونیک

کمیسیون اقتصاد کلان

- ۱- مروری بر توسعه اقتصادی کره
- ۲- استراتژی توسعه صنایع و بنگاههای کوچک و متوسط (SME) کره
- ۳- رشد صنایع بزرگ
- ۴- دلالت های سیاستی

فاکتورهای کلیدی موفقیت توسعه اقتصادی کره

تجربه کره طی دهه 60~70 میلادی	رویکرد معمول برای توسعه اقتصادی	پدیده ها در کشورهای در حال توسعه معاصر
• رهبری قوی سیاسی	• دموکراسی به عنوان بهترین ارزش اجتماعی • دولت کوچک، تمرکز زدایی	• حکمرانی ضعیف که منجر به جنگ داخلی و بی ثباتی اجتماعی می شود • حرف زیاد، بدون عمل
• نقش اصلی و پدرانه دولت	• بازار آزاد و تجارت آزاد توسعه را تضمین می کند	• بازارهای داخلی تحت سلطه محصولات خارجی قرار گرفته اند. • ناتوانی بنگاه های محلی نوزاد برای رقابت در مقابل بنگاه های خارجی
• تمرکز بر راهبرد توسعه	• نبود دخالت دولت زیرا دخالت آن منجر به عدم موفقیت دولت و تخصیص نامناسب منابع می شود.	• سپردن به بازار در جایی که بنگاه های داخلی توانمند موجود نیستند. • انجام هر چیز در همان زمان به معنی انجام هیچ چیز است.
• استقرار پایه و مبنای برای اقتصاد بازار از طریق صنعتی شدن	بنیانهای فلسفی از نئولیبرالیسم *	• فقدان حرکت برای توسعه اقتصادی • بی ثباتی اجتماعی مداوم

* برخلاف **رویکرد معمول** برای توسعه اقتصادی ، دولت کره راهبردهای توسعه ای خودش را بر اساس **نقش اصلی دولت** به کار گرفت که عملکرد اقتصادی بی سابقه ای را به **ارمنان** آورده است.

دلالت های سیاستی تجربه کرده

سؤالات کلیدی

- بازار آزاد یا سیاست صنعتی؟
- تولید یا خدمات و صنایع گشت و گذار؟
- جهانی فکر کنید: بررسی بازار جهانی و توسعه فن آوری
- بازنگری طرح سرمایه گذاری با توجه به طرح جامع صنعتی
- SME ها، پایه و مبنایی برای رشد پایدار هستند
- پیوند با زنجیره ارزش جهانی
- بازار آزاد یا "انتخاب و تمرکز"؟
- شرایط اساسی برای توسعه بنگاه های کوچک و متوسط صنعتی چگونه؟
- تمرکز و تاثیر بر گروه بحرانی

راهبرد گام به گام برای توسعه اقتصادی

۱- طرح جامع توسعه صنعتی:
- راه اندازی صنایع هدف

۲- آماده سازی صندوق های تامین مالی صنعتی و سرمایه گذاری

۳- حمایت استراتژیک برای بنگاه های کوچک و متوسط

۴- حرکت ملی برای بروزرسانی مهارت های نیروی کار و فن آوری

دلالت های سیاستی راهبرد توسعه بنگاه های کوچک و متوسط صنعتی کرده

• دولت شاید تنها کارگزار اقتصادی باشد که قادر به ابتکار عمل برای توسعه بنگاه ها در کشورهای در حال توسعه است.

• دولت باید چشم انداز بلندمدت برای توسعه صنعتی و معرفی راهبردهای گام به گام برای ریشه گرفتن SME ها، در زمین غیرحاصلخیز فعالیت اقتصادی را بر عهده گیرد.

• از آنجا که SME ها نسبت به تغییرات محیطی آسیب پذیرند، دولت موظف است که در خطرات و عدم اطمینان هایی که SME ها در مرحله نوزادیشان با آن رو برو هستند شریک گردد.

• با در نظر گرفتن محدودیت های جدی برای توسعه SME ها در کشورهای در حال توسعه، حمایت از SME ها نیازمند به اجرا گذاشتن اصل "انتخاب و تمرکز" است.

• هنگامیکه شتاب برای زایش و رشد شرکت ها فراهم می شود، شرکت ها می توانند خودشان از طریق رقابت، رشد و توسعه یابند و در این مرحله دولت به سرعت باید از نقش پدرانه خود عقب نشینی کند.

❖ برای تحقق بخشیدن به هدف NDS * و رشد پایدار مغولستان، توسعه صنایع و SME ها باید در دستور کار سیاست های دولت در اولویت بالا قرار بگیرد.

❖ توسعه SME ها و صنایع ممکن است به راهبرد جامع با ابتکار عمل قوی دولت در مراحل اولیه نیاز داشته باشد.

- یک کودک

- نیازمند ازدواج یک زوج است تا به دنیا بیايد
- با درد و رنج همراه است
- نیازمند پرستاری و حمایت است
- این آینده ماست

❖ SME فرزند اقتصاد ملی است

- به منظور تهییه سبزیجات تازه

- باید بذر را بکاریم
- به آن آب و کود بدهیم
- آن را وجدی کنیم
- آن را تُنک کنیم

◦ و به از خودگذشتگی کشاورز نیازمند است

❖ توسعه و پیشرفت SME ها دقیقاً شبیه کشاورزی است

کمیسیون اقتصاد کلان

پایان